

Regi Theodor Enerstvedt

Massemorderen som kom inn fra ingenting

Resymé

Denne artikkelen har to hoveddeler: Den første er en beskrivelse av et historisk forløp. Delen går til og med avsnittet *Stortingsvedtaket*. Den andre delen tar opp til vurdering forskjellige psykologiske forklaringer. Forfatteren argumenterer for at slike ikke trenger å stå i motsetning til forklaringer på det samfunnsmessige nivået.

Nøgleord: Breivik, høyreideologier, antikomunisme, rettsag, individualisering, personlighet, sociale betingelser, individuell virksomhet

Innledning

Artikkelen bygger først og fremst på boken *Massemorderen som kom inn fra ingenting* fra 2012.¹ Der var hovedkilden manifestet eller kompendiet Anders Behring Breivik sendte ut over internett på attentatdagen.² I tillegg ble en lang rekke andre dokumenter (kilder) gjennomgått. Boken ble avsluttet før dommen. I denne artikkelen refereres det også til

andre viktige dokumenter som er kommet etter rettssaken.

Min bok setter fram en hypotese som det store flertall i Norge helst *ikke* vil høre snakk om, nemlig at *Breiviks ideologi er svært norsk*. Olje- og energiminister (i 2012) Ola Borten Moe, uttrykte noe typisk i et intervju i *Klassekampen* da han sa *Breiviks ideologi er irrelevant*, og hevdet: "... det er ingen av oss som forbinder noe av det Breivik gjorde med det å være norsk. Tvert imot."³

Det viktigste som har skjedd etter at boken kom, er størstedelen av rettssaken, dommen, framleggingen av 22. juli-rapporten og behandlingen av denne rapporten i Stortinget (parlamentet). Rettssaken og 22. julirapporten styrket min hypotese. Jeg kaller det *kollektiv realitetsvegring*. Hva med dommen? Dommen gjør at hypotesen må modifiseres, men på ingen måte forkastes. Det betydningsfulle ved dommen er at den gjør handlingene den 22. juli 2011 til det de var, nemlig et *politisk attentat*.

I denne artikkelen tas bare opp en del av problematikken foran. En underliggende hypotese er at ingen av aktørene i rettssaken ønsket å gjøre den til en politisk rettssak, fordi det da

1 Enerstvedt 2012.

2 Manifestet med tittelen *2083* ble sendt til mottagerne på epost omkring én time før bombeeksplosjonen. Det er skrevet på engelsk med forfatternavnet Andrew Berwick.

3 *Klassekampen* nr. 166, 2012.

nødvendigvis ville ha ført til spørsmålet om hvor ansvaret ligger for at et menneske kan tre fram med de holdninger og den moral masse-morderen har. *Masse-morderen som kom inn fra ingenting kom nettopp ikke inn fra ingenting.*

Hva skjedde den 22. juli 2011?

Terrorangrepene i Norge 2011 var to terrorangrep som ble gjennomført mot regjeringen og en sommerleir arrangert av Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon, Arbeidernes Ungdomsfylking (AUF) på Utøya i Buskerud, 22. juli 2011.

Det første angrepet, omtalt som bombeangrepet på regjeringskvartalet, ble utført klokken 15.25 da en bilbombe ble detonert i Regjeringskvartalet i Oslo sentrum. Bomben var plassert utenfor den såkalte høyblokka hvor statsminister Jens Stoltenberg og en rekke departementer hadde kontorer. Det andre angrepet, omtalt som massakren på Utøya, fant sted mindre enn to timer senere på en sommerleir på øya Utøya i Tyrifjorden i Buskerud. Klokken 18.35 pågrep og arresterte politiet Anders Behring Breivik, en 32 år gammel nordmann, for massehenrettelser og siktet ham senere for bombeanslaget mot regjeringskvartalet og skytingen på Utøya. Breivik erkjente forholdene.

En kortfattet beskrivelse gis i dommen av 24. august 2012.⁴ I den heter det bl.a.:

Fredag 22. juli 2011 rundt kl. 15.00 kjørte tiltalte bombebilen (Crafteren) fra Skøyen til regjeringskvartalet, hvor den ble parkert kl. 15.17 ved Einar Gerhardsens plass ....

I bilen hadde tiltalte ....plassert en egenprodusert bombe på ca. 950 kg. Tiltalte tente en lunte med ca. 7 minutter brenntid, og forlot bilen til fots. .... han gikk med raske skritt i retning flukt-bilen (Dobløen). Tiltalte hadde på seg en selvlaget uniform med refleksbånd på buksen og emblem på genseren, som ligner på politiets uniformer. Han hadde på seg en skuddsikker vest og hjelm med visir, og han hadde en pistol i hylster på låret .....

4 Dommen ble avsagt 24.08.2012 i sak TOSLO-2011-118627-24

Ingen bygninger raste sammen som følge av eksplosjonen, men flere av bygningene i regjeringskvartalet ble fullstendig utbombet⁵ ....

Etter at tiltalte hadde tent luntet til bomben, gikk han til flukt-bilen parkert på Hammersborg torg og kjørte ut av Oslo sentrum. Tiltalte forklarte at han på bilradioen hørte at fire personer var omkommet, og at høyblokka ikke hadde rast sammen. Han tenkte da at eksplosjonen hadde vært en fiasko, og bestemte seg for å gjennomføre del II av den planlagte terroraksjonen; å drepe alle som oppholdt seg på AUFs sommerleir på Utøya. Tiltalte hadde sjekket AUFs nettsider, og visste at Gro Harlem Brundtland skulle besøke Utøya 22. juli 2011.

Tiltalte kjørte til Utøya kai på landsiden. Herfra er det i underkant av 650 meter over til fergeleiet på Utøya. Til frakt av passasjerer benyttes båten MS Thorbjørn. Ved nedkjørselen til kaien stoppet han bilen, tok av seg den skuddsikre vesten og tok på seg en stridsvest med ammunisjon i brystlommene. Tiltalte hadde fortsatt på uniformsliknende bukse med refleksbånd og genser med emblem. Rundt halsen hengt han en selvlaget legitimasjon som ligner den politiet bruker ....

Tiltalte ble transportert til Utøya om bord på fergen MS Thorbjørn, hvor han ankom ca. kl. 17.17. Han hadde med en halvautomatisk rifle, en pistol, ammunisjon til begge våpen, røykgranater samt diverse annet utstyr ....

Tiltalte skjøt og drepte til sammen 67 personer på Utøya. I tillegg døde to personer av skader de fikk under flukt. Tiltalte skjøt og skadet ytterligere 33 personer. Videre ble en rekke personer som befant seg på Utøya, påført fysiske skader under flukt.⁶ ....

Den 22. juli 2011 omkom 77 mennesker (69 på Utøya, 8 i regjeringskvartalet) på grunn av Anders Behring Breiviks handlinger, 158 ble skadet⁷ (60 på Utøya, 98 i regjeringskvartalet).⁸

5 24.08.2012 24 Utskrift fra Lovdata.

6 24.08.2012 28 Utskrift fra Lovdata

7 Tallangivelser over skadde må alltid leses kritisk. Antallet avhenger av kriteriene for hva "skadet" er.

8 Terrorangrepene i Norge 2011, Wikipedia. Fra Tiltalen, og fra Dommen (24.08.2012 Utskrift fra Lovdata), s. 24, 28.

Ideologien

I manifestet navngis hovedfienden for Breivik allerede i innledningen: Kulturmarxismen. Han hevder at “politisk korrekthet” faktisk er kulturmarxisme (kulturkommunisme) – det er marxisme oversatt fra økonomien til en kulturell terminologi. Denne begynte ikke med studentopprøret i 1960-årene, sier Breivik. Den går i hvert fall tilbake til 1920-årene og til skriftene til den italienske kommunisten Antonio Gramsci. Han peker på instituttet som senere ble kalt Frankfurterskolen. Allerede fra 1945 fikk skolen innflytelse på universitetene. Breivik mener at Georg Lukacs og Gramsci har bidratt mest til den nye kulturmarxismen.⁹

Moderne venstreorienterte med marxistiske sympatier ser islam som en alliert mot Israel og USA, hevder Breivik.¹⁰

I den islamske tenkning er verden delt inn i “Islams hus”, hvor islamske lover er innført, og “Krigens hus”, som er resten av verden. Denne todelingen minner ifølge Breivik om andre totalitære ideologier, og mest klart om kommunismen. Både kommunismen og islam søker historiens slutt i denne verden. Historiens slutt kommer når hele verden blir islamsk eller når den proletariske revolusjon bringer arbeiderklassen til makten over hele verden.¹¹

Wienskolen

I intervjuet Breivik har med seg selv i manifestet, spør han: Hvis du skulle bruke et ord for ideologien og bevegelsen du representerer, hva ville det bli, svarer han aller først: Kulturell konservatisme eller en nasjonalistisk/konservativ retning kjent som Tenkningens Wienskole.¹² Han nevner også dette i en knapp gjennomgåing av sine “personlige fakta”, der det heter “Politisk syn: Kulturell konservativ,

revolusjonær konservativ, Wienskolens tenkemåte, økonomisk liberal”¹³.

Wienskolen er en hybrid (blanding), hevder han, mellom flere under-ideologier:

Pro:

- Pro-nasjonalisme
- Pro-pan-nasjonalisme (pro-europeanisme)
- Pro-nasjonal eller pan-europeisk korsriderskap
- Pro-kristen identitet
- Pro-kulturell konservatisme
- Pro-monokulturalisme (pro kulturell enhet)
- Pro-patriarkat
- Pro-Israel

Anti:

- Anti-marxisme
- Anti-globalisme/internasjonisme
- Anti-multikulturalisme
- Anti-Jihadisme
- Anti-Islam(isering)
- Anti-imperialistisk
- Anti-feministisk
- Anti-pasifisme
- Anti-EU(SSR)
- Anti-matriarkat
- Anti-rasistisk
- Anti-fascistisk
- Anti-nazistisk
- Anti-totalitaristisk¹⁴

Blant anti-punktene skal vi selvfølgelig aller først merke oss anti-marxisme. Men de fire siste er betydningsfulle: anti-rasistisk, anti-fascistisk, anti-nazistisk, anti-totalitaristisk. *Anti-totalitarismen setter likhetstegn mellom kommunisme og fascisme, og er den mest dominerende ideologi i Norge. Breivik hevder å være tilhenger av den.* Et oppgjør med denne ideologien, finnes i skriftserien *Søkelys*, i *På vitenskapens blindveier*.¹⁵

9 Berwick 2011, s. 19.

10 Berwick 2011, s. 57.

11 Serge Trifkovic i Berwick 2011, s. 128.

12 Berwick 2011, s. 1354.

13 Berwick 2011, s. 1399.

14 Berwick 2011, ss. 1236-1237.

15 Dybedahl m.fl. 2012.

Befolkningsdata – Breiviks empiriske grunnlag

Breivik viser til svært mange befolkningsdata. De finnes spredt rundt i manifestet, men også i et eget avsnitt. I dette hevder han at Europa beleires av islam. Det er under en demografisk beleiring. *Det er viktig å merke seg at Breivik mener dette er en bevisst islamsk demografisk krigføring mot Europa.*¹⁶

Muslimer i Europa – Virkelige tall 2009 (+ projeksjoner)

	2009	2030	2050	2070
Island	1%–2%	6%	12%	24%
Malta	1%–2%	7%	14%	28%
Portugal	2%–3%	8%	16%	32%
Hellas	2%–3%	8%	16%	32%
Finland	2%–3%	8%	16%	32%
Luxembourg	4%–5%	10%	20%	38%
Norge	4%–5%	10%	20%	38%
UK	4%–5%	10%	20%	38%
Danmark	5%–6%	12%	24%	40%
Italia	5%–6%	12%	24%	40%
Sverige	6%–7%	14%	28%	46%
Sveits	6%–7%	14%	28%	46%
Tyskland	7%–8%	16%	32%	50%

16 Berwick 2011, s. 575.

Belgia	7%–8%	16%	32%	50%
Nederland	9%–10%	20%	40%	55%
Frankrike	12%–13%	25%	50%	70%
Russland	18%	28%	54%	72%
Serbia (m. Kosovo)24%	(Serbia – 3,2%, Kosovo 94%)			

(konservative estimater, de virkelige tall kan være høyere)¹⁷

Breivik presenterer følgende tabell med absolute tall¹⁸:

Muslimer i Vest-Europa, 1955-2090

År	Muslimer
1955	50 000
1970	2 000 000
1980	5 000 000
1990	11 000 000
2005	23 000 000
2009	30 000 000
2030	50 000 000
2050	70 000 000
2070	100 000 000
2090	140 000 000

17 Berwick 2011, s. 576.

18 Berwick 2011, s. 577.

Grunnlaget for Breiviks projeksjoner er mange data om fertilitet, fødselsrater. Disse ratene er mye høyere blant muslimer enn blant kristne.¹⁹ Breivik hevder dette er en bevisst politikk fra islams side for å utbre religionen.

Breiviks beskrivelse av en mulig utvikling

Breiviks manifest består av 3 “bøker”. Bok 3 skisserer en tenkt (som Breivik kaller “fictional”, altså fiktiv) utvikling hvor det realiseres et scenario med dette økte antallet muslimer som det da gjøres motstand mot. *Breivik mener dette er en ny og innovativ måte å skrive på, selvfølgelig influert av det som kalles “science fiction”.* Breivik skriver at han som forfatter nødvendigvis ikke trenger å være enig i det han skriver.²⁰ Når det er blitt slått opp i media at Breivik har løyet og gått tilbake på det han har sagt, stemmer ikke det, det viser bare at de som sier det, har lest manifestet unøyaktig.

Fasene

Forfasen og de tre fasene i borgerkrigen

Før de tre fasene i borgerkrigen opererer Breivik med

Dialogens fase, 1955-1999

- Fra dannelsen av EU’s Eurabiaprojekt kombinert med gjennomføringen av kulturmarxismen (europeisk multikulturalisme) i 1955 til NATOs bombekrig mot serbiske styrker i 1999 autorisert av kriminelle vest-europeiske og usanske ledere.²¹

Angrepet på Jugoslavia i 1999 omtales her som avslutningen av dialogens fase.

Fase 1 i den europeiske

borgerkrigen – 1999-2030

- Islam, 2-30% avhengig av land

- Åpen krigføring, militære sjokkoperasjoner av hemmelige celler.
- Fortsatt konsolidering av konservative krefter.²²

Mange vil hate oss for å bruke terror for å vekke opp massene, sier Breivik.²³

Breivik er ikke fremmed for å bruke masseødeleggelsesvåpen (atom- og biologiske våpen) og håper på en forfining av dem slik at de kan brukes mot mindre mål. Han er heller ikke fremmed for å angripe atomkraftverk.

Fase 2 i den europeiske

borgerkrigen – 2030-2070

- Islam, 15-40% avhengig av land
- Konsolideringen fortsetter, mer framskredne former for motstandsgrupper.
- Forberedelse av pan-europeiske statskupp.²⁴

Et av Vest-Europas store historiske mistak, sier Breivik, var å ikke ta livet av marxistene etter den annen verdenskrig. Denne generasjonen av marxister ble avgjørende for utviklingen og propageringen av de kulturmarxistiske doktriner i Europa to tiår seinere, det som seinere er kjent som multikulturalisme. Hvis vi hadde henrettet la oss si 100 000 marxistiske intellektuelle i Vest-Europa etter verdenskrigen og forbudt alle former for marxistdoktriner, kunne vi ha forhindret dannelsen av den anti-europeiske hatideologien multikulturalisme. “Det er helt avgjørende at vi, Europas kulturkonservative patrioter, ikke gjentar dette mistaket. Alle våre anstrengelser må være å rette søkelyset mot og henrette multikulturalistene hvor vi finner dem i fase 1, 2 og 3 i den europeiske borgerkrigen ....”²⁵

Dette sitatet er meget betydningsfullt. *Det viser nemlig at muslimene ikke er Breiviks tak-*

19 Jf. f. eks. Berwick 2011, s. 105, og mange andre steder i manifestet. I min bok *Massemorderen som kom inn fra ingenting* diskuteres troverdigheten i Breiviks tall.

20 Berwick 2011, ss. 776-777.

21 Berwick 2011, s. 813.

22 Berwick 2011, s. 813.

23 Berwick 2011, s. 846.

24 Berwick 2011, s. 813. For “statskupp” bruker Breivik her uttrykket “coup d’états”.

25 Berwick 2011, s. 1277.

tiske og strategiske fiende de neste 50 år. Det er kommunister, marxister, kulturmarxister og andre internasjonister.

I denne andre fasen skal man gå over til militære operasjoner.

Fase 3 i den europeiske borgerkrigen – 2070-2083.

- Islam, 30-50% avhengig av land
- Pan-europeiske statskupp²⁶. Kulturkommunisme/multikulturalisme beseiret i det første europeiske land fulgt av resten.
- Gjennomføringen av den kulturpolitiske konservative dagsorden begynner.
- Henrettelse av kulturmarxister/multikulturalister i kategori A- og B-forrædere.
- Deportasjon av muslimer innledes.²⁷ (R. Th. E.: Se senere definisjoner av A og B-forrædere.)

I et avsnitt kalt “Den grusomme naturen til våre operasjoner” sier Breivik: “Vi ønsker ikke å gjøre dette, men vi har ikke noe valg.”²⁸

Hvordan skal man skape den nødvendige stemningen eller atmosfæren for å få til en radikal endring?

Breivik mener at det skal skapes en flom av krav for å ødelegge statsbudsjettet og få hele systemet til å bryte sammen. Et slikt sammenbrudd vil gå sammen med frykt, opptøyer, vold og økonomisk kollaps. Dette vil skape perfekte betingelser for å fremme den radikale forandring. Så må en vente på det rette tidspunktet for å slå til – eller skape dette selv. Her skal det brukes provokasjoner (drap, terrorangrep på moskeer osv.). Da vil det kunne utløse store muslimske opptøyer. Disse kan være nok til å skape en perfekt anledning for kuppet.

Breivik ser for seg følgende utvikling som mulig:

- Utføre kuppet.
- Danne et militært tribunal (Create a Military Tribunal) (kommisarisk regjering).
- Erklære krigsrett (unntakstilstand).
- Opprette en ny regjering.

Den tredje fasen hvor de kulturmarxistiske/kulturmultikulturalistiske regimer ødelegges og erstattes, vil ikke bli lett eller smertefri, sier Breivik. Husk at disse regimene vi bekjemper, fortsetter han, fremdeles begår folkemord mot de innfødte folkene i Europa ved å utsette dem for mer enn 25 millioner muslimer. De har indirekte drept mer en 15 000 europeere, voldtatt mer enn 500 000 kvinner, ranet og terrorisert mer enn 4,5 millioner europeere, sparket mer enn 37 000 kulturkonservative fra jobbene deres og fengslet mer enn 150 000 brødre og søstre for å motsette seg deres politikk.²⁹

Hvor vil muslimene bli deportert? Alle muslimer vil bli deportert vekk fra Europa. Det eneste stedet som nevnes som deportasjonsmål, er det sentrale Anatolia. Dette vil vel da bli det som blir igjen av Tyrkia, for det vestlige Anatolia skal gjenforenes med Hellas og det østlige med Armenia.³⁰ Det skal også opprettes en sigøynernasjon, det virker som det skal bli en stat i Europa, men det er uklart. I det hele tatt: Både i Europa, Afrika og Asia skal det trekkes en rekke nye grenselinjer mellom stater, og nye kristne stater³¹ skal også oppstå, f. eks. en kristen koptisk stat i Egypt.³²

Forræderne

Breivik deler forræderne inn i kategoriene A, B og C-forrædere etter et klassifikasjonssystem. Klassifiseringssystemet skal brukes for å identifisere forrædere og danne grunnlaget for de framtidige “Nürnberg-rettergangene”. En A, B eller C-forræder er et individ som med hensikt

26 For “statskupp” bruker Breivik her uttrykket “coup d’états”.

27 Berwick 2011, s. 813.

28 Berwick 2011, s. 847.

29 Berwick 2011, s. 847.

30 Berwick 2011, ss. 1318-1319.

31 Breivik bruker ordet “nation” og “nations”, men jeg tolker dette som stat hhv. stater.

32 Berwick 2011, ss. 1319-1320.

har brukt sin innflytelse på en måte som gjør ham indirekte eller direkte skyldig i anklagene spesifisert i Breiviks manifest 1-8.

Disse 8 anklagepunktene er detaljert lagt fram over hele 15 sider.³³

Anklagene er mot forræderne i kategori A og B. Først og fremst de er skyldige og skal bli holdt individuelt ansvarlig. Av plasshensyn gjennomgås her bare A og B.

Hvem er forræderne?

Forrædere: Kategori A

- Politiske ledere (NGO³⁴-ledere inkludert)
- Medialedere (hovedredaktører)
- Kulturledere
- Industriledere

Kategori A-forrædere er vanligvis ethvert nåværende statsoverhode, regjeringsmedlemmer, ledende politikere, direktører og ledere av visse organsasjoner/råd etc. som er skyldig i anklager 1-8. Forræderne i A-kategorien består av de mest innflytelsesrike og profilerte forræderne.

10 per 1 million innbyggere.

Straff: dødsstraff og ekspropriasjon av eiendom/fond.³⁵

(Jf. angrepet på regjeringsbygget.)

Forrædere: Kategori B

Kategori B-forrædere er kulturmarxistiske/multikulturalistiske politikere, først og fremst fra alliansen av europeiske politiske partier kjent som "MA 100"³⁶ (partier som støtter multikulturalismen) og EU-parlamentarikere.

Forræderne i kategori B kan også være individer fra forskjellige yrkesgrupper, journalister, redaktører, lærere, universitetsprofessorer, kunstnere, teknikere, kirkeledere etc.

Forrædere i denne kategorien kan også tidligere ha tilhørt A-kategorien.

Visse ANTIFA-ledere og organisatorer hører også til forræderne i kategorien B.

1000 per 1 million innbyggere.

Straff: dødsstraff og ekspropiering av eiendom/fond. Straffen kan i visse tilfeller bli redusert.³⁷

Det er verd å merke seg at ridderjustitiaren³⁸ er dommer, jury og eksekutør.

(Jf. drapene på Utøya.)

Antall kategori A og B forrædere i Vest-Europa

Det er omtrent 400 000 kategori A og B forrædere i Vest-Europa etter dette klassifiserings-systemet. Det er 1 av 1000, altså en promille.³⁹ I den følgende tabellen har Breivik åpenbart bare tatt en tusendel av det aktuelle folketallet i disse landene.

Antall som skal henrettes i Vest-Europa

Frankrike	65 650
Tyskland	82 820
Storbritannia	62 216
Nederland	16 665

33 Berwick 2011, ss. 781-795.

34 NGO=Non Governmental Organisation=frivillige organisasjoner

35 Berwick 2011, s. 939.

36 Berwick 2011, s. 795. Det er ikke helt klart hvem den Marxist/Multikulturelle alliansen (MA 100) er, men på side 795 sier Berwick at det er de ledende hundre kulturmarxistiske/multikulturalistiske partier i de land i Vest-Europa som er kontrollert av dem. I sitt Glossary sier Breivik at MA 100 er en forkortelse for den Multikulturelle Alliansen 100 og refererer til de politiske partiene i Vest-Europa (omlag 100) som støtter multikulturalismen. Regimene, MA 100, og alle A

og B forrædere i Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Nederland, Belgia, Luxembourg, Sverige, Danmark, Norge, Finland, Spania, Portugal, Italia, Hellas, Sveits, Østerrike, Island, Malta og Irland tilbys fullstendig amnesti hvis de overgir seg til PCCTS' militære styrker innen 1. januar 2020.

37 Berwick 2011, s. 940.

38 Johansen og Foss hevder at flere av Behring Breiviks uttrykk, bl.a. ridderjustitiarius, er hentet fra dataspill. Johansen; Foss 2012, s. 3.

39 Berwick sier 1010 per million.

Belgia	10 807
Sverige	9393
Østerrike	7839
Norge	4848
Sveits	498
Luxembourg	7777
Spania	47 167
Italia	60 600
Portugal	10 807
Danmark	5555
Irland	6060
Hellas	11 312
Finland	5353
Island	322
Kypros	800
Malta	417

Å drepe disse forræderne er den kritiske og vesentlige oppgaven ridderjustitiaren er pålagt. Dette er grunnen til at vi er villige til å bli martyrer, sier Breivik. Ikke sørg over oss, men heller pris oss og alle europeiske martyrer som har kjempet og fremdeles kjemper for deg og din familie, for alle europeeres frihet.⁴⁰ Når det gjelder antallet som skal henrettes, er Breivik imidlertid tvetydig. Her blir det

40 Berwick 2011, ss. 940-941

400 000. Seinere sier han imidlertid at det er tilstrekkelig å henrette 200 000.⁴¹

Hvem skal bekjempes i overskuelig framtid?

Det er IKKE muslimer som skal bekjempes. For Guds skyld ikke la ditt sinne og din frustrasjon gå ut over muslimer, sier Breivik. Kulturmarxistene vil at vi skal kaste bort kreftene på å bekjempe muslimer. Vi vil ikke ha mulighet til å styrte kulturmarxistene hvis vi kaster bort vår energi og arbeidskraft på å bekjempe muslimer.⁴² Det betydningsfulle ved det Breivik sier her, er at det er et blindspor i forståelsen av Breivik om vi bare legger vekt på hans kamp mot islam. Det er tydelig at mange har latt seg forlede av dette. Men Breiviks hovedfiende de neste 50 årene er ikke muslimene, det er kommunister, marxister, sosialister og alle dem som er en slags skjulte marxister og kommunister, nemlig kulturmarxister og multikulturalister. *Antikommunismen er Breiviks politiske grunnlag*. AUF-erne på Utøya ble ikke bare drept fordi de skulle bli Arbeiderpartiets nye elite. I det første forhøret av Breivik på Utøya kaller han AUF-erne for ekstreme marxister. Det er ingen logisk motsetning i Breiviks forståelse her. Først skal marxistene, kommunistene *drepes*, deretter skal muslimene *deporteres*.

Deportasjonene og henrettelsene

Den nye "konservative orden" (når det nye militærstyret er blitt etablert) bør med en gang begynne å forberede massedeportering av alle muslimer i Europa. Breivik ser for seg to trinn i deporteringen. Det første er deportasjon av alle muslimer i Vest-Europa, det andre er deportering av alle østeuropeiske muslimer. Når tiden er inne og den nye regjeringen (eller Militærtribunalet) er sikker, kan den (det) ta seg av deportasjonene

41 Berwick 2011, s. 1436.

42 Berwick 2011, s. 1255.

Marxistene – vår fiende

Marxistene (alle kategori A og B-forrædere) vil under ingen omstendighet bli vist noen nåde. De vil alle bli henrettet i samsvar med deres krigsforbrytelser listet opp i punktene 1-8 ....⁴³

Rettsaken

Rettsaken mot Anders Behring Breivik begynte den 16. april 2012.

Hva var den norske stats, aktorats, statsadvokatenes, strategi?

Statsadvokatene avslørte ikke det. Men det de konkluderte med, avslørte den: Det var ikke å få belyst om masseorderen er tilregnelig eller utilregnelig, men å vise at han var utilregnelig. *Det ble også deres sluttpåstand.* Spørsmålet om tilregnelighet/utilregnelighet måtte være sentralt i denne saken, særlig med utgangspunkt i to rettspsykiatriske erklæringer som konkluderte forskjellig i dette spørsmålet.

Den andre delen av statsadvokatenes strategi følger av den første delen og blir svært alvorlig og problematisk fordi den bestemmer hva aktoratet spør Breivik om. Aktoratet avslørte denne allerede i sitt innledningsforedrag på rettssakens første dag da aktor Holden forteller noe om hva Breivik tidligere har sagt om "Knights Templar". Han avsluttet med at retten burde merke seg følgende:

– Etter vår oppfatning, så finnes det ikke noe slikt nettverk.

I de følgende dagene oppdager vi at aktoratet ikke er interessert i Breiviks nettverk i det hele tatt. *De prøver å framstille ham som et menneske nærmest uten nettverk.*

Aktoratet la hovedvekten på tiden fra 2002. Da er Breivik 22-23 år gammel, og har for lengst fått sine holdninger. For ordens skyld begynte statsadvokat Engh med 15-årsalderen. Det er fra da Breivik gjentatte ganger har sagt at han begynner å utvikle sin ideologi.

Hvor blir han medlem da? I Fremskrittspartiets ungdom og etter hvert Fremskrittspartiet, høyrepartiet som har sitt utgangspunkt i den tidligere sekretæren i Fedrelandslaget⁴⁴ og erklærte rasist Anders Lange. Breivik var i 10 år medlem av Fpu/Frp. Var aktoratet interessert i hvilke nettverk han deltok i der? Overhodet ikke. De detaljspørsmål som stilles til Breivik om Frp, tar alle sikte på å forvirre ham, minke hans troverdighet (hvorfor han sa han var nr. 23 på en liste når han ikke var det). *Ikke ett spørsmål er politisk, men det er nettopp i denne tiden fra 15 til 22 år Breivik utvikler sine politiske holdninger.*

Vi skal ta på alvor at Breivik gjennom en forening av det han ser som fiksjon og vitenskap, mener å skrive på en ny måte. Men akkurat som vi ikke venter at kriminalbokforfattere skal begå de drap som deres mordere i romanen utøver, venter vi heller ikke at Breivik ville gjøre det. Hva får han da til det? Hva får Breivik til å forlate Frp's politiske vei og slå inn på terrorens?

I intervjuet med seg selv i manifestet svarer Breivik på dette spørsmålet: *Hva ble tungen på vektskålen?* Jeg tolker det som vendepunktet for Breivik. Han fortsetter nemlig å spørre slik: Hvilken enkeltbegivenhet fikk deg til å avgjøre at du ønsket å gå videre med planleggingen og gå videre med angrepet?

Breivik svarer slik, og jeg siterer ham direkte: "For meg personlig var det min regjerings deltakelse i angrepet på Serbia (NATO-bombingen i 1999) for flere år siden." Altså: Den norske deltakelsen i det folkerettsstridige angrepet på Jugoslavia, støttet av så å si hele den s.k. venstresiden, en krigsforbrytelse og forbrytelse mot menneskeheten ifølge FN-charteret og internasjonal folkerett, var altså den enkelthendelsen som fikk det til å tippe

43 Berwick 2011, s. 1307.

44 Stor antiparlamentarisk og halvfascistisk norsk organisasjon fra 1920-årene.

over for Breivik. Seinere har flere saker styrket mine overbevisninger, sier han.⁴⁵

Var aktoratet interessert i dette? Ja, men hvorfor? Det virket som det helst ønsket at han skal si noe annet nå, men den (ifølge ham selv) *brutale* drapsmannen lar seg sjelden vikle inn i selvmotsigelser, og holder i hovedsak fast på det han sa i manifestet:

Jeg så på, altså det var, eh Kjell Magne Bondevik⁴⁶ og eh utenriksminister Vollebæk som er ansvarlig, det var de som underskrev dokumentet som ga NATO mulighet til å bombe Serbia. De to er ansvarlig for det. (Sagt under rettssakens andre dag).

Av deltakerne i stortingsdebatten i 1999, var det bare én som tok avstand fra krigen – Sosialistisk Venstrepartis Hallgeir Langeland. Altså: Alle stortingspartiene, fra SV til Fremskrittspartiet, støttet den angrepskrigen som Breivik sier fikk det til å tippe over for ham, altså å forlate politikkenes vei til i stedet gå voldens og terrorens. På denne bakgrunn, er det klart at rettssaken ikke *kunne* bli en politisk rettssak.

Men var ikke forsvaret interessert i at dette skulle bli en politisk rettssak? Hovedforsvaren Geir Lippestad gikk fra begynnelsen av inn for at Breivik skulle erklæres utilregnelig, men masse-morderen nektet å godta det og tvang ham til å endre strategi og kjempe for at han skulle bli sett på som tilregnelig og ansvarlig for det han hadde gjort. Likevel var heller ikke forsvaret interessert i en politisk rettssak. Lippestad sa at han allerede i sitt første møte med Breivik 23. juli 2011, hadde fortalt Breivik at han ikke ville være noe “mikrofonstativ” for

ham.⁴⁷ Men er det ikke nettopp det en forsvarer skal være for sin klient?

Hele rettssaken kom til å dreie seg om masse-morderen var utilregnelig (gal, med faguttrykket psykotisk) eller tilregnelig. Til grunn for diskusjonene lå to rettspsykiatriske erklæringer. Den første (av Husby, Sørheim) ble utarbeidet i en atmosfære av at det nesten var en selvfølge at et menneske som kunne gjøre noe slikt som Breivik hadde gjort, måtte være gal. Jeg hevder ikke dermed at de første to psykiaterne lot seg påvirke av det. Men konklusjonen deres ble at morderen både da han begikk handlingene den 22. juli 2012 og under observasjonen var psykotisk (gal). Da det ble klart at dette ville medføre at Breivik ikke kunne straffes, men tvert imot få behandling, snudde stemningen og det ble skapt en atmosfære hvor en nærmest skulle tro at det var de to psykiaterne som var gale. Dermed ble det nedsatt en ny kommisjon. Jeg påstår heller ikke at de to siste psykiaterne (Tørrisen, Aspaas) lot seg påvirke av denne atmosfæren. Likevel, ikke uventet konkluderte de med at morderen ikke var psykotisk⁴⁸ og følgelig kunne straffes.

Rettssaken førte derfor ikke til noen erkjennelse av de politiske sammenhengene, til noen forståelse av masse-mordene på Utøya som det de var: *Et politisk attentat mot det drapsmannen oppfattet som marxister.*

Ett forhold måtte framfor alt skjules. Det var at masse-morderen ikke først og fremst var anti-islamist, men *antikommunist*. Hvorfor skulle det skjules? Det har en ganske enkel forklaring: Denne antikommunismen deles av antakelig 90 prosent av befolkningen i Norge.

Aktoratets påstand

Under rettssaken skjedde altså det som forbløffet en hel verden, nemlig at aktoratet prinsipalt

45 Berwick 2011, s. 1381. Breiviks begrunnelse var selvfølgelig ikke bruddet på folkeretten, men at denne aggresjonen førte til opprettelsen av en muslimsk stat i Europa, nemlig Kosovo. I forbindelse med Breivik er betydningen at denne krigen legitimerer illegal voldsbruk. Det er vold som nytter.

46 R. Th. E.: Daværende (1999) statsminister.

47 Lippestad 2011. Pressekonferanse sett på NRK1. Gjengitt etter hukommelsen.

48 Tørrisen, Aspaas (2012).

gikk inn for at tiltalte ikke skulle straffes, men dømmes til tvunget psykisk helsevern:

Aktor la ned slik påstand:

A, født *.*.1979, dømmes til tvungent psykisk helsevern i medhold av straffeloven § 39 for å ha begått de forhold som er omhandlet i Oslo statsadvokatembeters tiltalebeslutning av 13. april 2012.

Subsidiært:

A, født *.*.1979, dømmes for overtredelse av straffeloven § 147a første ledd bokstav a og b, jf. § 148 første ledd første straffalternativ og § 233 første og annet ledd, og straffeloven § 233 første og annet ledd, jf. straffeloven § 49, og straffeloven § 147a første ledd bokstav b, jf. § 233 første og annet ledd, og straffeloven § 233 første og annet ledd, jf. straffeloven § 49, alt sammenholdt med straffeloven § 62, til forvaring med en tidsramme på 21 – tjueen – år og en minstetid på 10 – ti – år.⁴⁹

I tidsrammen og minstetiden gjøres fradrag for utholdt varetekt, som per 21. juni 2012 utgjør 381 dager.⁵⁰

Hva betyr forvaring?

Hvis tiltalte er tilregnelig, er hovedregelen at det idømmes fengselsstraff. Strafferammen er inntil 21 års fengsel. Fengsel er en tidsbestemt straff, hvor den domfelte skal løslates når den fastsatte tiden er sonet. Derfor er det nødvendig å si noen få ord om begrepet *forvaring*. Når fengsel ikke anses tilstrekkelig til å verne samfunnet, kan forvaring idømmes istedenfor fengselsstraff. For å idømme forvaring kreves i denne saken at det er begått en nærmere angitt alvorlig forbrytelse. Det må i tillegg være en nærliggende fare for at lovbrøteren på ny vil begå en slik alvorlig forbrytelse. Gjentakelsesfaren må være kvalifisert og reell, og skal vurderes ut fra situasjonen på domstidspunktet. Ved forvaring kan en dømt holdes lengre tid enn den straffen som er utmålt hvis betingelsene er til stede. Meningen ved å forlange forvaring i dette tilfellet var åpenbart at masseorderen aldri skulle slippes ut igjen.

49 24.08.2012 16 Utskrift fra Lovdata

50 24.08.2012 17 Utskrift fra Lovdata

Forsvarets påstand

Det var altså forsvarer som mente at masseorderen ikke skulle overføres til tvungent psykisk helsevern, men at hvis han skulle dømmes, burde dommen bli frifinnelse eller at han skulle dømmes på mildest mulig måte:

Forsvarer la ned slik påstand:

Prinsipalt:

Påtalemyndighetens påstand om overføring av A til tvungent psykisk helsevern tas ikke til følge.

Subsidiært:

A frifinnes.

A dømmes på mildest mulig måte.

Tiltalte har fra pågripelsen, i alle politivhør og alle rettsmøter og under hovedforhandlingen erkjent de faktiske handlingene han er tiltalt for. Hans forklaringer under etterforskningen om planleggingen og gjennomføringen av bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet og om skytingen på Utøya er blitt bekreftet av politiets etterforskning. Tiltalte har holdt fast ved sine politiforklaringer i retten. Det er følgelig ikke tvilsomt at tiltalte har begått de handlinger han er tiltalt for.

Selv om retten først senere i dommen vil behandle de objektive og subjektive straffbarhetsvilkårene i forbindelse med de aktuelle straffebestemmelser, vil i det følgende dødsfallene bli betegnet som drap, personskadene som drapsforsøk og eksplosjonen i regjeringskvartalet og skytingen på Utøya som terrorhandlinger.⁵¹

Dommen

Retten avsa sin dom den 24. august 2012.

Retten om masseorderens tilregnelighet

Domstolen skal fatte en dom med utgangspunkt i det som legges fram under rettssaken, i retten. Som en følge av det blir også hovedsaken for dommerne å drøfte om masseorderen var utilregnelig eller tilregnelig. Domstolen har en lang drøfting av dette, og det er bare i den sammenheng det politiske trer fram. Den konkluderer slik:

51 24.08.2012 17 Utskrift fra Lovdata

Det faller utenfor lovens bevisstema å ta stilling til om hvorvidt tiltaltes grufulle terrorhandlinger har en dypere psykologisk årsak. Slike eventuelle årsaksforhold fanges ikke opp av et kriteriebasert diagnosesystem, og ligger følgelig også utenfor de sakkyndiges mandat. Retten avstår for egen del fra å innlate seg på slike vurderinger, som uansett ville måtte bli spekulative. Retten legger likevel til grunn at tiltaltes evne til å gjennomføre de påtalte handlinger delvis kan forklares ut fra en kombinasjon av fanatisk høyreekstrem ideologi, inntak av prestasjonsfremmende stoffer og mulig selvsuggesjon i kombinasjon med patologiske eller avvikende trekk ved hans personlighet.

Etter en samlet vurdering finner retten det bevist ut over rimelig tvil at tiltalte ikke var psykisk på gjerningstidspunktet, jf. straffeloven § 44. Tiltalte skal følgelig straffes for sine handlinger.⁵²

Straffeutmålingen

Retten – domstolen – sier at det ikke er tvilssomt at en fengselsstraff basert på alminnelige straffutmålingsprinsipper i dette tilfellet ville ha blitt satt til lovens maksimum, fengsel i 21 år. Selv om dette er lang straff, er retten likevel ikke i tvil om at også grunnvilkåret for forvaring er oppfylt i denne spesielle saken:

Ved soning av 21 års fengselsstraff uten prøveløslatelse vil tiltalte være 53 år på løslatelsestidspunktet. Selv om 21 år er en svært lang straff, finner retten det usannsynlig at tidsaspektet i seg selv vil redusere gjentakelsesfaren. På løslatelsestidspunktet vil demokratiet som tiltalte ønsker å avskaffe, fortsatt bestå. Norge vil fortsatt ha innbyggere med forskjellig etnisk bakgrunn, forskjellig kultur og forskjellig religion. Tiltalte ga i retten uttrykk for at han vil fortsette sin politiske kamp bak murene. Etter endt soning vil tiltalte etter all sannsynlighet fortsatt ha vilje og evne til å utføre mange og svært brutale drap.⁵³

Dommen ble enstemmig:

52 24.08.2012 69 Utskrift fra Lovdata

53 24.08.2012 70 Utskrift fra Lovdata

Domsslutning:

A, født *.*.1979, dømmes for overtredelse av straffeloven § 147a første ledd bokstav a og b, jf. straffeloven § 148 første ledd første straffalternativ og § 233 første og annet ledd, og § 233 første og annet ledd, jf. § 49, og straffeloven § 147a første ledd bokstav b, jf. § 233 første og annet ledd, og § 233 første og annet ledd, jf. § 49, alt sammenholdt med straffeloven § 62, til forvaring etter straffeloven § 39c nr. 1 med en tidsramme på 21 – tjueen – år og en minstetid på 10 – ti – år, jf. straffeloven § 39e første og annet ledd.

I tidsrammen og i minstetiden fragår 445 – firehundreogførtifem – dager for varetektfengsel.⁵⁴

I dommen nevnes ordet “marx” i forskjellige ordsammensetninger syv ganger, fem av dem refererer til kompendiet, to til de to først psykiaterne. Ingen av de gangene ordet “marx*” nevnes i dommen, refereres til hva massemorderen sier han skal gjøre med marxistene. Heller ikke i dommen gis det med andre ord en adekvat framstilling av hans ideologi.

Med dommen trakk “hele Norge” et letelsens sukk: Massemorderen skulle ikke behandles, *han skulle straffes*.

Hva ble konsekvensene av det politiske attentatet?

Innstillingene – 22. juliinnstillingen

I etterkant av det *politiske* attentatet den 22. juli 2011 ble en rekke komiteer nedsatt – fra stortinget, politiet, og politiets sikkerhetstjeneste, og fra regjeringen. Samtlige var helt *upolitiske*, kjemisk fri for politisk kritikk. Den viktigste innstillingen var den regjeringsnedsatte s.k. 22. juli-kommisjonen (også kalt *Gjørv-kommisjonen*). Den skulle være en uavhengig kommisjon. Beslutningen ble tatt av regjeringen i et møte 27. juli i samråd med samtlige opposisjonspolitikere på Stortinget. Kommisjonen skulle ikke være en granskingskommisjon, men gi en samlet fremstilling av hva som skjedde 22. juli i regjeringskvartalet

54 24.08.2012 71 Utskrift fra Lovdata

og på Utøya, samt å gi anbefalinger ut fra det kommisjonen fant ut. 22. juli-kommisjonen overleverte og offentliggjorde sin endelige rapport⁵⁵ mandag 13. august 2012.⁵⁶ Denne innstillingen var helt teknisk i sin karakter. Ord som “kommunisme” eller “marxisme” eksisterer selvfølgelig ikke i innstillingen. Et lite eksempel sier mye: I kommisjonen utnevnes en terrorekskert. Selvfølgelig på høyre-ekstrem terror? Nei, på islamsk terror.

22. juli-kommisjonens innstilling ble behandlet i stortingets kontroll- og konstitusjonskomite som avga sin innstilling den 19. februar 2013. I sin innstilling ga komiteen blant annet uttrykk for at det var kritikkverdig at viktige deler av Norges beredskap og krisehåndtering ikke fungerte 22. juli 2011. “Komiteen påpekte at politiet sviktet på mange områder under terroraksjonen og at det var kritikkverdig at Grubbegata⁵⁷ ikke ble stengt raskere.”⁵⁸

Hvis jeg ikke hadde lest dette selv, hadde jeg nektet å tro det. Hvor mange gater i Norge måtte stenges hvis en skulle sikre Stortinget, Høyesterett, Slottet og mange andre sentrale offentlige bygninger?

Storingsvedtaket

Det ble fremmet tre forslag til kritikkvedtak av henholdsvis Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre, av regjeringspartiene, og av Kristelig Folkeparti. Forslaget fra regjeringspartiene ble *enstemmig* vedtatt, i det opposisjonspartiene stemte subsidiært for dette.

På dette grunnlaget fatter Stortinget den 5. mars 2013 vedtak 398 som er den formelle politiske avslutningen av hendelsene den 22. juli 2011:

55 NOU 2012: 14, Rapport fra 22. juli-kommisjonen

56 22.juli-kommisjonen. Wikipedia.

57 R. Th. E.: Grubbegata er en av gatene opp mot regjeringskvartalet.

58 <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=54347>

Stortinget finner det kritikkverdig at myndighetene forut for og under terrorhandlingene 22. juli 2011 ikke i tilstrekkelig grad iverksatte flere sikrings- og beredskapstiltak som kunne forhindret terrorhandlingene og beskyttet menneskene i regjeringskvartalet og på Utøya.

Statsministeren har beklaget dette i Stortinget. Beklagelsen var riktig og historisk nødvendig.

Stortinget anerkjenner statsministerens beklagelse og regjeringens arbeid med å gjøre Norge tryggere, basert på lærdommene fra terrorhandlingene 22. juli 2011.⁵⁹

Det utrolige skjer at den formelle avslutningen på et politisk attentat rettet mot marxister, arbeiderbevegelsen, Arbeiderpartiet (Ap), ender med et vedtak foreslått av en s.k. rødgrønn regjering bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, et vedtak med kritikk av seg selv. Den politiske kritikken rettes først og fremst mot partiet (Ap) og dets ungdomsorganisasjon (AUF) som var terrorens viktigste mål, mot offeret selv. En manglende stenging av en gate kritiseres, mens kritikken av den ideologi og politikk som lå til grunn for attentatet er fullstendig fraværende.

Måtte det ende slik? Min påstand er at det ikke kunne ende på noen annen måte. Særlig to grunner underbygger det.

En Nemesis går gjennom livet

Den første grunnen er at Arbeiderpartiet har ført an i en tøylessløs antikomunistisk propaganda fra daværende arbeiderpartistatsminister Einar Gerhardsens berømte Kråkerøytale i 1948. Det er stor enighet blant historikere i dag om at dette var en del av kampen om hegemoniet i arbeiderbevegelsen. Talen ble holdt for å knuse en konkurrent i fagbevegelsen og ved valg: Det som kan true det norske folkets frihet og demokrati – det er den fare som det norske kommunistpartiet til enhver tid representerer, hevdet Gerhardsen. Den viktigste

59 <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=54347>

oppgaven i kampen for Norges selvstendighet, for demokratiet og rettssikkerheten “er å redusere kommunistpartiet og kommunistenes innflytelse mest mulig”. Som sine kampfeller i andre land er kommunistene “i sine hjerter tilhengere av terror og diktatur.”⁶⁰

Arbeiderpartiet er ikke eneansvarlig for antikommunismen i Norge, men det har et stort ansvar. Det gjaldt “å knekke ryggen” på kommunistene. Det klarte partiet gjennom yrkesforbud og intimt samarbeid med de hemmelige tjenester. Så sent som i 2005 hyllet partiet en av de hovedansvarlige for denne politikken, for et system bygd på overvåking og angiveri av annerledes tenkende: partisekretær og CIA-agent Haakon Lie på hans hundreårsdag. Alle de andre partiene i Norge deltok også i denne regelrette forfølgelsen av mennesker som var medlem i et lovlig parti. Men til hvilken pris? Arbeiderpartiet nærer en slange ved sitt bryst: Antikommunismen. Så bet den til slutt – den 22. juli 2011.

Det er ingen grunn til å tro at Arbeiderpartiet og de andre stortingspartiene i overskuelig framtid vil gjøre opp med masse-morderens viktigste ideologiske grunnlag. Likner ikke antikommunismen deres egen?

Alle stortingspartiene var tilhengere av å bruke illegal vold for å løse konflikter

Den andre grunnen har vi allerede påpekt. Ingen av disse stortingspartiene – fra Sosialistisk Venstreparti til Fremskrittspartiet – er interessert i å gå nærmere inn på hva den illegale retten de ga seg selv til å bruke vold overfor Jugoslavia, Afghanistan, har betydd for den retten masse-morderen ga seg selv til å bruke vold.

De tilslørende forklaringene

Det politiske Norge, representert ved alle stortingspartiene og regjeringen, har vist en manglende vilje og evne til å ta opp det økonomiske,

politiske og ideologiske grunnlaget for masse-morderens handlinger. Masse-media bare fulgte dette opp med å psykologisere, dramatisere og iscenesette hendelsene 22. juli 2011. De bestemte virkelighetens dagsorden. Istedenfor å opplyse om hva dette politiske attentatet var et uttrykk for, bidro de til å fortie, og dekke over, hvilke krefter som truer demokratiet i Norge og resten av Europa og som masse-morderen bare er det voldelige uttrykk for.

Men kan ikke masse-mordet være en tilfeldig gal manns verk?

I min bok om Breivik⁶¹ ble påstanden diskutert om det var tilfeldig at masse-mordet skjedde i Norge (som ble satt fram for å svekke en politisk kritikk). Kunne det ikke like gjerne ha skjedd i Danmark eller Sverige? Dette blir en feil måte å stille problemet på. For tilfeldighet og nødvendighet står ikke i et ytre forhold til hverandre, de forutsetter og betinger hverandre. Det som er tilfeldig i en sammenheng, er helt nødvendig i en annen (jf. myntkastet, hvis resultat, krone eller mynt, er helt tilfeldig – og i en annen sammenheng helt nødvendig). Et menneske kan antakelig i mange ulike samfunn få det vi kaller psykotiske symptomer og begå et masse-mord, men det betyr ikke at de særegne samfunnsmessige forholdene ikke betyr noe for handlingene. *Det er mulig å diskutere og se det sosiale og politiske grunnlaget for Breiviks terrorhandlinger, selv om vi alle skulle være enige i at han er syk.*

Det kan hevdes at et menneske som utfører et slikt masse-mord, og særlig på den groteske og grusomme måten Breivik gjorde det, må være gal. *Han er gal, fordi han myrdet barn og ungdom på en bestialske måte.* Hvis handlinger av denne typen definerer galskap, psykose, var Adolf Hitler ikke gal, fordi han så vidt jeg kjenner til, ikke selv myrdet et eneste menneske. Derimot er de norske spesialsoldatene i Afghanistan (verdens beste snikskytttere?) sinnssyke,

60 Kråkerøytalen i 1948.

61 Enerstvedt 2012.

psykotiske. Er tankegangen derimot at *Breivik myrdet, fordi han var gal*, stiller saken seg annerledes. Eller gjør den det? Vi kommer raskt til at nettopp bestemte handlinger, språklige og/eller andre, defineres som psykotiske, jf. de psykiatriske diagnosene. Og da merker en at det ikke er bestemte handlinger som *i seg selv* kan være psykotiske. Verden er ikke på forhånd, før mennesket, strukturert, med strukturer mennesket “oppdager” og setter navn på. Nettopp mennesket *klassifiserer*, strukturerer og konstruerer virkeligheten både materielt og åndelig i sin *virksomhet* (“Tätigkeit”). Det gjelder også de psykiatriske diagnosene.

I boken om Breivik diskuterer jeg inngående spørsmålet om psykiatriske diagnoser. En del av konklusjonen gjentas her:

Det er fundamentale problemer med den essensialistiske psykiatriens paradigme. I arbeidet *Spiller Gud terning?* er det en svært omfattende kritikk av essensialismen.⁶² I essensialistisk (ofte lik positivistisk) vitenskap vil et fenomen være noe som objektivt *er*, og vitenskapens oppgave er å erkjenne dette saklig, nøytralt, objektivt. Det er vanskelig, men det gjelder om å unngå “bias” – dvs. fordommer, partiskhet, slagside. På dette grunnlag får en da også spørsmålet: Er Breivik paranoid schizofren eller ikke? Men inndelinger, klassifisering av verden har alltid sitt utgangspunkt i *formål* og *interesser*, og kan ikke eksistere uavhengig av det. Hvis jeg hadde vært *interessert* i at færre skulle bli klassifisert som paranoid schizofrene, kunne jeg søke oppslutning om at flere kriterier *måtte* være til stede for denne diagnosen, f.eks. hørsels- og syns-hallusinoser. Hadde jeg fått gjennomslag for det, og det hadde inngått i ICD⁶³ – 10, under F.20.0, ville forfatterne av den første sakkyndige erklæringen, Husby og Sørheim, ikke ha konkludert med at Breivik var paranoid schizofren. Om det i F.20.0 hadde stått at vanviddsforestillin-

gene “alltid” måtte ledsages av hørselshallusinasjoner istedenfor “vanligvis”, hadde ikke Husby og Sørheim stilt diagnosen paranoid schizofreni hvis de skulle følge sine egne observasjoner. De har nemlig i observasjonene av Breivik ikke funnet slike hallusinasjoner.

Å diskutere om Breivik er schizofren eller ikke, er derfor meningsløst uten å forstå grunnlaget for all klassifisering. Kritikken av Husby og Sørheim blir da også tvilsom. Hvis vi – og hvorfor skulle det være ufornuftig? – satte inn et kriterium om “gå til krig uten å være angrepet, altså folkerettsstridig krig” i F.20.0 som det eneste kriterium, ville Bush jr. og senior, og de tidligere norske statsministre Stoltenberg og Bondevik være paranoid schizofrene. Hvis man innser at krig med dagens våpen er det mest *vanvittige* som tenkes kan, er ikke disse sære eksempler. Den diskusjon vi bør tilstrebe, er om bestemte politiske tanker og ideer bør *sykeliggjøres*, eller om psykisk sykdom i større grad burde *politiseres*. *Det første er feil.* I det hele tatt: Verdens problemer i dag skapes i minimal grad av mennesker (som av legene og legemiddelindustrien blir) definert som syke. Det er såkalt normale mennesker som er problemet. Alle de politiske statslederne i NATO-landene er splitter pine riv ruskende normale.⁶⁴ Etter bestemte kriterier for paranoid schizofreni og galskap (i dagens terminologi: psykose) var (er?) Anders Behring Breivik paranoid schizofren og gal (psykotisk) og utilregnelig. Etter andre kriterier var (er?) han verken paranoid schizofren eller gal, men tilregnelig.

Et fundamentalt spørsmål: Står psykologiske forklaringer i motsetning til forklaringer på det samfunnsmessige nivået?

I min bok om Breivik ligger hovedvekten på det samfunnsmessige nivået. Betyr det at jeg betrakter det psykologiske nivået som uvesentlig, uten betydning? Jeg er kanskje aller mest opptatt av å få innsikt i det unike, det enestå-

62 Enerstvedt 2011.

63 International Classification of Diseases

64 Enerstvedt 2011.

ende – personligheten. Men også her gjelder det å forstå det indre forholdet mellom sosialhistorien, de særegne sosiale forhold som gjør oss alle *like* med felles normer og holdninger og vår individuelle livsprosess, virksomhet, som gjør oss alle *forskjellige*, enestående.

Jeg påstår at forklaringer på det psykologiske nivået *ikke* står i motsetning til forklaringer på det samfunnsmessige. Spørsmålet på begge nivåer er rett og slett om forklaringene er vesentlige eller uvesentlige, rimelige eller urimelige, gode eller dårlige, og om de støtter eller motsier hverandre.

Har en ung alenemor, hjelpepleieren Wenche Behring Breivik, ansvaret? Eller: Is something rotten in the state of Norway?

Det er svært prisverdig at en forfatter har tatt på seg den kompliserte oppgaven å prøve å forstå masse-morderens unike utvikling fra barn til voksen, slik Aage Storm Borchgrevink har gjort med boken *En norsk tragedie*.⁶⁵ Likevel har dette arbeidet en rekke problematiske sider.

Borchgrevink sier:

Gjennom arbeidet med denne boken har jeg beveget meg fra å se 22. juli som utslag av en større "reaksjon på globalisering og modernitet", og langt i retning mot å se terrorhandlingene som utslag av omsorgssvikt i familien, overføring av dårlige tilknytningsmønstre over generasjoner og påfølgende psykisk lidelse på individplan. Jeg tror ikke lenger at radikaliseringsprosessen av Breivik, hatet hans, i første rekke skyldes massesuggesjon og ideologisk drivhuseffekt i det kontrajihadistiske nettmiljøet.⁶⁶

Her viser Borchgrevink at han forsto attentatet på en tvilsom måte både før og nå: I min bok om Breivik ble det påvist at han hadde tilegnet seg sine ideologiske holdninger og radikalisme lenge før det det kontrajihadistiske nettverket

oppsto, mens den "omsorgssvikten" Borchgrevink legger vekt på, i svært liten grad kan forklare Breiviks handlinger den 22. juli 2011. Den mest alvorlige feilen Borchgrevink gjør her, er likevel den metodologisk-teoretiske: Han gjør forklaringer på det samfunnsmessige nivået og på det individuelle nivået *gjensidig utelukkende*. *Men enkeltmennesket er et produkt av, og produsent av, helheten, totaliteten i sine sosiale forhold, fra de minste til de største. Og det betyr også at vi aldri totalt vil kunne forklare og forstå masse-morderens handlinger.* Det vi skal gjøre sammen, er å drøfte disse forholdene og ikke tabuisere noen av dem, verken mor-far-barn- eller de økonomiske og politiske forholdene.

En norsk tragedie ble nominert til den norske Brageprisen i 2012, og Borchgrevink fikk også samme år Kritikerprisen for beste sakprosa-bok. Borchgrevinks bok markedsføres som en "Dokumentar". Det er den ikke, heller ikke sakprosa. Sjanger-brudd er fint, men i en så alvorlig sak som dette, bør leseren være sikker på hva som er "fiction" og hva som er "fakta". I Borchgrevinks bok kan leseren aldri vite om det personene i boken sier er deres egne uttalelser eller noe Borchgrevink legger i munnen på dem. I Sindre Hovdenaks tale ved utdelingen av Kritikerprisen sier han bl.a.:

Forfatteren går svært langt, lenger enn vi er vant til i norsk dokumentarlitteratur, når det gjelder å identifisere og utlevere Breiviks nærmeste familie. Han navngir moren, og viser hvordan hennes behandling av sønnen var med på å skape en personlighet hos Anders Behring Breivik preget av massiv empatissvikt og emosjonell utviklingshemming.⁶⁷

Først må sies at Borchgrevink gir en inngående og svært omfattende vurdering, kritikk av morens forhold til masse-morderen. *Hvis dette nå hadde gått sammen med ansvarliggjøringen av andre, f.eks. gjennom kritikk av*

65 Borchgrevink 2012, 3. opplag 2012. Det opplaget jeg viser til, er dette, men utgitt i 2013.

66 Borchgrevink 2012, s. 353.

67 Borchgrevink 2013, s. 1.

Norges og NATOs voldsbruk overfor andre land, antikommunisme, 10 års medlemskap i det ekstreme Fremskrittspartiet, hhv. dets ungdomsorganisasjon, ville det kunne ha bidratt til en forståelse av en liten fik av Anders Behring Breiviks personlighet. Men det er ikke et fnugg av en slik kritikk hos Borchgrevink.

De første barneårene er betydningsfulle. For dannelsen av *spesifikt* politiske og ideologiske holdninger er *ungdomstiden* mye viktigere. Hos Borchgrevink er imidlertid innsikt i de forholdene Breivik lever i, nesten helt *fraværende*. Når det gjelder Frp/FpU, er forståelse av hva disse organisasjonene står for politisk ikke-eksisterende, det spekuleres bare i Breiviks “indre liv”:

For Breivik dreide det seg tilsynelatende mest om å bli sett. Utover det tutet han med ulvene i flokken han prøvde å vinne innpass i.

Breivik forble en ensom ulv ....⁶⁸ Osv.

I denne oppfatningen av “ensom ulv” ligger hele forståelsen og beskrivelsen av Breivik. Det er en dårlig både psykologisk og samfunnsmessig forståelse. For heller ikke den “ensomme ulven” lever utenfor et samfunn, men i det, og det gjelder også familien

Ansvar for den ensomme ulven legges i de tidligste barneårene, hos alenemoren, hjelpepleieren Wenche Behring Breivik:

Forholdet mellom Anders og moren var fylt av voldsomme konflikter og tåredryppende forsoninger. Wenche var tilsynelatende ganske ustabil. Hun kunne være rasende på den lille gutten i det ene øyeblikket, for straks etterpå å overøse ham med kjærtegn. Dobbeltkommunikasjon, mente SSBU senere: Hun skjøv gutten vekk, og trakk ham til seg på en måte som gjorde ham ekstremt forvirret.⁶⁹

68 Borchgrevink 2013, s. 155.

69 Borchgrevink 2013, s. 46. (R. Th. E. SSBU: Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri)

Moren beskrives som en “skiftende og muligens forvirret kvinne”, hun er “kritikkløs”, “....Enten – eller. Svart og hvitt. Raseri og anger.”, “....Psykiaterne kaller dette emosjonell mishandling ....”⁷⁰

Psykologene knytter utsagn av typen “jeg hater deg, ikke forlat meg!” til det som er kjent som en borderline eller følelsesmessig ustabil personlighet. Slike personer kan være normalt intelligente, men fremstår på mange vis som barn. Umodne. ....⁷¹.

Som det også går fram av sitatet fra Hovdenak, gjør Borchgrevink moren nærmest ansvarlig for massemordet. Moren kunne fremstå nærmest som en “overgriper” i forholdet til den lille sønnen, men var i et annet perspektiv selv et “offer” på grunn av sin vanskelige oppvekst.⁷² Høydepunktet i Borchgrevinks fiction-fortelling er når han opplyser om at moren “hadde en nær slektning som var utviklingshemmet”. “Det kunne dermed virke som om Anders Behring Breivik både hadde en genetisk disposisjon for psykiske lidelser på morsiden, og var del av en kjede av tilknytningsrelaterte forstyrrelser som strakte seg over generasjoner.”⁷³

Borchgrevink trekker på den kjente psykologiske *tilknytningsteorien* (Bowlby, Ainsworth, Fonagy m.fl.) i sin forståelse. Vi skal se under at det kan trekkes helt andre og mer fornuftige slutninger av den.⁷⁴

70 Borchgrevink 2013, s. 50.

71 Borchgrevink 2013, s. 52.

72 Borchgrevink 2013, s. 53.

73 Borchgrevink 2013, s. 53. Når det gjelder spørsmålet om genes betydning i menneskets liv, vises til Enerstvedt 2011.

74 Jeg holdt i september 2013 et foredrag om “Tilknytnings- og virksomhetsteori”. på et psykologisk/psykiatrisk kurs i Cuenca, Spania. Klassikeren, grunnleggeren av teorien, er den engelske psykologen og psykiateren John Bowlby. Jf. Bowlby 1994.

Beskrivelsen av moren reiser også et alvorlig spørsmål om rettssikkerhet og moral
Når det gjelder masse-morderen selv, ble det både før og under rettssaken gjort grove brudd på rettssikkerheten, f. eks. gjennom offentliggjøring av psykiatrisk materiale, hvor det er taushetsplikt, jf. de første sakkkyndiges erklæring. Og moren var verken siktet, tiltalt eller straffet – har hun ikke noe rettsvern i det hele tatt?⁷⁵ Borchgrevink bruker skriftlige offentlige kilder og muntlige intervjuer både med mennesker som har taushetsplikt og som ikke har det. Et svært viktig kildemateriale for de slutningene han trekker, synes imidlertid også å være dokumenter som ikke er offentliggjort og “to medlemmer av observasjonsteamet som utredet Breivik, hans mor og søster på Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri i 1983 (begge er bundet av taushetsplikten, men kunne omtale utredningen i generelle vendinger)”.⁷⁶

Når vi imidlertid leser i kapittel 3 og kapittel 14 om familien, er det langt fra “generelle vendinger”, men intime detaljer som beskrives. Det siteres fra kilder uten referanse. En referanseliste finnes heller ikke i boken.

I det hele tatt, taushetsplikt, rettssikkerhet, kilder omgås på en sjokkerende måte.

Retten er normativ, og brudd på rettssikkerheten er alltid *moralsk* klanderverdig, brudd på taushetsplikten *kan* være det. Det problematiske i det Borchgrevink har gjort, peker også Helljesen, Skille og Auestad på i en artikkel:

I Borchgrevinks bok utleveres det også hittil ikke offentliggjorte opplysninger fra barnevernsdokumenter om Breivik og hans familie. Under rettssaken ble noen av opplysningene tatt fram, men pressen ble ilagt referatforbud om alt som omhandlet moren og hennes helse.

Forfatteren derimot velger å ta med disse opplysningene.

Psykologspesialisten Pål Grøndahl synes forfatteren går for langt, spesielt med tanke på at Borchgrevink selv aldri har snakket med Breiviks mor.

– *Han går ganske langt i å skildre mor med en grusom beskrivelse uten å ha snakket med henne, sier psykologen.*⁷⁷

Moral er mye mer enn rettssikkerhet. I Borchgrevinks tilfelle har vi i tillegg et grovt brudd med moralske dyder som sannferdighet, medfølelse, skamfølelse, rettferdighet (her er det slå de små, og la de store gå) og intellektuelle dyder som nøyaktighet, forståelse, klokskap, visdom. *En norsk tragedie* er psykologisme⁷⁸ og sosialpornografi av verste sort. Har Borchgrevink gitt et presist bilde, ikke av masse-morderen, men av et land med en kollektiv realitetsvegring, et land uten skam-, skyld- og ansvarsfølelse, et land uten selvinnsett, et høyt utdannet land uten dannelses?

Aage Storm Borchgrevink skrev boken den politiske eliten og det store flertall i Norge ville ha.

En annen psykologisk forståelse er mulig og nødvendig

Spørsmålet om rettssikkerhet og taushetsplikt reiser spørsmålet om det er moralsk riktig i tilfeller som dette å legge offentlig fram psykologiske analyser av både dømte og deres familie. Svaret er ja. Det er likevel svært komplisert å gjøre det på en anstendig måte. Til diskusjon særlig for psykologer og psykiatere setter jeg fram et vanskelig krav om at psykologiske og psykiatriske beskrivelser enten må anonymiseres eller de må ha en mest mulig ikke-moraliserende og prinsipiell tone.

Borchgrevink er kritisert for at det han sier om moren, gjelder svært mange, og følgelig ikke har noen forklaringskraft for det masse-

77 Helljesen, V.; Skille, Ø. B.; Auestad, G. E. 2013.

78 Psykologisme er dårlig psykologi, nettopp den reduksjonismen (jf. sitatet fra s. 353) som Borchgrevink står for.

75 Hun døde den 22. mars 2013 (født 4. november 1946).

76 Borchgrevink 2013, s. 363.

morderen har gjort. Det er en kritikk jeg ikke deler.

Det er en skilsmissegfamilie. Det normale i dag er mangfoldige familieforhold, slik at skilsmisse er helt vanlig, og i den mening akseptert og normalt. Dette er den sosiologiske siden av skilsmisseproblematikken. *Skilsmisse er normalt i vårt samfunn.* En psykologisk følge av det er at det allment sett er lettere å være skilsmissebarn enn da færre ble skilt. Skilsmisene er heller ikke problemet, men *familien i det kapitalistiske samfunnet.* Det er den folk skiller seg fra. I noen tilfeller er skilsmisse bedre for et barn enn et uholdbart samvær. *Likevel, skilsmisse er for de fleste barn en katastrofe i flere dimensjoner – økonomisk, sosialt, men først og fremst psykisk.* Noen bruker argumentet: Skilsmisse er ikke noen årsak, nesten ingen skilsmissebarn blir masse-mordere. At så å si ingen skilsmissebarn blir masse-mordere, er ikke – som noen synes å tro – identisk med at skilsmisser ikke betyr noe for å forstå Breivik. Her forveksles et standpunkt om at f.eks. massedrap ikke har én årsak med standpunktet om at drap ikke har en årsak. Spørsmålet er heller *hva* de tidligste barndomsopplevelsene, f.eks. morbarn-forholdet, kan forklare og hva de ikke kan forklare.

På den annen side skal vi også lytte til psykologspesialisten Grøndahl. Han reagerer på hvor langt Borchgrevink går i å koble forhold i *barndommen* til de faktiske terrorhandlingene. Han trekker det veldig langt til at barndom har ført til hatet og terrorhandlingene, sier Grøndahl til NRK.⁷⁹

Og mitt standpunkt her er klart: **Hele prosessen – barndom, ungdom, voksentid – fram til Breiviks handlinger den 22. juli 2011 er av stor betydning.**

Vi er nødt til å si noe om forholdet mellom *forklaring* og *forståelse*. Samfunnsvitenskapens – inkludert psykologiens – oppgave er å

forstå menneskets handlinger, dets virksomhet. Å forstå må ikke forveksles med å slutte seg til. Oppgaven er å fortolke og vurdere et menneskes tenkemåter og handlinger i et etisk og estetisk lys, å forstå og *slutte seg til eller forkaste – og der hvor det er mulig, gjøre det sammen.* Istedenfor dette, forsøkte aktoratet, representantene for det *offentlige* i rettssaken – supplert av massemedia – hele tiden å *forklare* masse-morderens handlinger som et utslag av noe annet enn det Breivik selv hevdet det var, et *politisk attentat*: Han løy om tempelridderne, han løy i beskrivelsen av sitt medlemskap i Frp, han løy om at Norges voldspolitikk betydde noe for hans voldelige vending, han løy om alle sine politiske beveggrunner, kort sagt: Breivik var ikke den han utga seg for. De *roller* han spilte, betydde ingenting for hans personlighet. (Vi skulle tro på Breivik om han, lik et menneske på dødsleiet, hadde sagt: Jeg er ikke det livet jeg har levd, jeg er en helt annen.) Rettssaken var et skuespill hvor man kunne tro han hadde drept muslimer, ikke det han mente var marxister. Antikommunismen – som helt klart er en fundamental del av Breiviks personlighet – ble fullstendig tidd ihjel. Er det ikke svært tankevekkende at Borchgrevink – som i sin bok presenterer et utall av udokumenterte sitater fra folk – når han omtaler telefonene og minuttene i forbindelse med Breiviks overgivelse over flere sider, *ikke* har fått med seg følgende:

Mens han myrdet på Utøya, ringte Anders Behring Breivik selv til politiet to ganger. I den første samtalen erklærte Breivik umiddelbart det for ham viktigste etter å ha hørt politiet si “Politiets nødtelefon” og før han sa at han ville overgi seg:

“Ja, god dag, mitt navn er kommandør Anders Behring Breivik i den norske antikommunistiske motstandsbevegelsen.”⁸⁰

Forklaringer kan likevel bidra til forståelse.

79 I Helljesen, V.; Skille, Ø. B.; Auestad, G. E. 2013.

80 Breivik (2011). Samtale klokken 18.00:49 til Nordre Buskerud politidistrikt. Først i den andre samtalen

Men vi burde kanskje være mer opptatt av å forklare oss selv enn *de andre*. For det er klart at vår fortid betyr noe for våre handlinger i dag. Gjennom å reflektere over våre tidligere liv, kan vi ikke bare forandre fremtiden, men også fortiden. Vi kan overvinne vår biografis last og forstå oss selv på en ny måte.

Når det gjelder masse-morderen, er det ikke slik at mor-barn-forholdet ikke betyr noe i Breiviks senere liv. Det betyr svært mye for oss alle. Men dette forholdet forklarer svært lite av akkurat de særegne handlingene Breivik foretok den 22. juli 2011.

Finnes alternative psykologiske forklaringer?

Selv om hovedvekten i min bok lå i å forstå masse-morderen ut fra det han selv sa han sto for, og å forklare hans handlinger på det samfunnsmessige nivået, ble det også pekt på nødvendigheten av forklaringer på det psykologiske. Her og nå skal legges fram et forslag til en annen psykologisk hypotese enn Borchgrevinks spekulasjoner. Hypotesen settes fram til diskusjon.

Kan psykologisk innsikt bidra til et svar om hvorfor Breivik dreper sine egne og med så stor grusomhet?

Det er tankevekkende at når eksperter trekkes inn, er det psykiatere, mens den kompetansen psykologer har, ikke synes å brukes i særlig grad. Lena Lindgren, som ikke psykolog, problematiserer dette:

Advarslene mot en psykologisk forklaring er forståelige. Én grunn er at vi vil ha ham erklært strafferettslig tilregnelig, slik at han kan straffes. En annen grunn er at hvis masse-mordet er "gal manns verk" kan høyreekstremister puste lettet ut,

klokken 18.26 forteller Breivik at han er kommandør i organisasjonen *Knights Templar Europe*.

Til å tenke over er også at Borchgrevink – som aktoratet – prøver å svekke Breiviks gjentatte utsagn i manifestet om at angrepet på Jugoslavia var vendepunktet, overgangen til beslutningen om vold. Jf. Borchgrevink 2013, s. 231.

de slipper å ta ansvar for hatet de sprer. En tredje grunn er at psykologi ikke regnes for å ha høy forklaringskraft i analyse av større, dramatiske samfunnshendelser.

Vi vet at Behring Breiviks muslimhat slo krøll på seg på konspiratorisk vis, så han vendte våpenet mot unge AUF'ere. Høyreekstremisme kan forklare det første, men kan det fullt ut forklare det andre? Vi kommer ikke vekk fra at Behring Breivik hatet de fremmede, men den logiske konsekvensen han trakk av det, var å drepe sine egne.⁸¹

Lindgren er med utgangspunkt i Freud opptatt av noe helt vesentlig, nemlig at små forskjeller kan vekke sterkere hat enn store. Det er en kjent sak at de som står nærmest hverandre, kan bekjempe hverandre mest og med den største grusomhet (jf. borgerkriger, utrenskninger i partier, kamp mellom sekter m.m.). Frykten for det fremmede, det ukjente, er ikke irrasjonell, selv om den kanskje ikke er så fornuftig. Frykten for det som likner oss, er mer irrasjonell, likevel åpenbart til stede hos mange. Seksuell orientering er nesten alltid noe tvetydig. Er dette et psykisk grunnlag for den frykt og det hat en del heterofile har mot homofile?⁸²

Breivik, med sine store evner, mislykkes likevel blant oss. Og som Lindgren så klokt avslutter sin artikkel:

Det er i vår felles hverdag at jeg mislykkes, rett foran øynene på deg. Og den dagen jeg ikke orker meg selv lenger, dreper jeg deg.⁸³

Lindgren kaller dette et "brodermord" (jf. tittelen på hennes artikkel – "Brodermordet").

I boken om masse-morderen antyder jeg at dette sporet kan føres videre:

Det er en psykologisk side som ikke skal utdypes her, men som bør diskuteres: Det er noe skremmende ved det faktum at Breivik berøver 68 AUF'ere livet, når vi vet at faren nettopp ikke var Fremskrittspartimann, men aktiv i AUF i

81 Lindgren 2011.

82 Enerstvedt 2012.

83 Lindgren 2011.

ungdomstiden, mens hans sønn åpenbart er drevet av et hat til AUF og Ap. Det slår meg at en freudiansk inspirert teori om “fadermord” kanskje kan forklare *noe*. (Breivik tar avstand fra en slik forklaring.)⁸⁴

Vi skal slett ikke kimse av Breiviks egen oppfatning. Likevel, på samme måte andre og jeg selv har rett til å reflektere over mine forklaringer av mine handlinger, er det rett å reflektere over Breiviks forklaringer. I dette tilfellet trekkes faren inn. Men hvem har rett å dømme ham for å skille seg fra Breiviks mor? *Ingen* har verken *rett* eller – vitenskapelig, juridisk, moralsk – *plikt* til å gjøre det. I 1983 gikk faktisk faren, Jens David Breivik, rettens vei for å få omsorg for sønnen. Ifølge saksdokumenter ber han om midlertidig forføyning – han vil ha Anders umiddelbart.⁸⁵

I mitt forsøk på å forklare en del av det vi aldri kan forklare fullt og helt, nemlig Breiviks handlinger den 22. juli 2011, er en allmenn teori og særegne psykologiske og sosiologiske teorier nødvendig. Til grunn hos meg ligger den allmenne virksomhetsteorien⁸⁶ (forståelsen av forholdet mellom det sosiale og det psykiske), Usnadses nye forståelse av det ubeviste, Freuds innsikt om fortregning, og Bowlbys forståelse av tilknytningens betydning⁸⁷ (tilknytningsteori).

Kan vi bli klok på Breiviks identitetsproblemer og personlighet gjennom den psykologiske tilknytningsteorien?

For grunnleggeren av den var barnets forhold til de nære omsorgspersoner fundamentalt, vanligvis ville den nærmeste være *moren*.

Bowlbys egen bakgrunn er interessant, fordi

den sier mye om hva han ble så opptatt av. Da han var 7 år gammel, ble han sendt til en internatskole. I et av sine arbeider skriver han om at det var en fryktelig tid for ham. “Jeg ville ikke ha sendt en hund til en internatskole!” Hans kjærlighet til barn gjennom hele livet, hans sensitivitet overfor dem, finner vi opplagt grunnlaget for her. Under den annen verdenskrig ble han svært opptatt av hvilke følger adskillelse, separasjon, for barn hadde, mange barn ble sendt på landet vekk fra byene og foreldrene.

Ut fra denne interessen utviklet Bowlby det som er blitt kalt “the attachment theory”, tilknytningsteorien. Hva består den i?

Barn er predisponert for å knytte seg til nære personer, vanligvis mor og far, og karakteren av dette forholdet, trygt, utrygt osv. skaper “interne arbeidsmodeller” som følger mennesket gjennom hele livet. Et trygt forhold skaper *en sikker base* som barnet *utforsker* verden med utgangspunkt i.⁸⁸

Det er altså ikke feil å studere Breivik med utgangspunkt i det nære forholdet til moren. Men når man da oppdager at dette ikke kan forklare akkurat det han gjorde, bør nettopp ikke virkeligheten tvinges til å stemme med teorien. En annen viktig side ved den står fram, som helt klart er grunnleggende for Bowlby: *Separasjon, fravær*. Og i masseorderens tilfelle: Fra hvem er det? Ikke fra moren, men faren. Fravær fra gutten var ett år gammel. I undersøkelsen bruker vi den abduktive metode, ikke fra årsaken til virkningen, men fra virkningen til årsaken.⁸⁹ Fra den 22. juli 2011 og bakover: Breivik vil drepe regjeringen med dens leder – Jens Stoltenberg, tidligere leder i AUF. Og på Utøya dreper han AUF-ungdom. Til å begynne med vet vi ingenting om barnsdomsforhold. Ved å gå bakover, kan vi nærme

84 Enerstvedt 2012. Litteraturkritikeren Espen Søybye så betydningen av dette. Søybye 2012, s. 36.

85 Det blir avholdt et rettsforberedende møte i august, men innen saken kommer opp for retten skal kravet ha blitt frafalt.

86 Jf. alle mine arbeider fra 1977. Se <http://folk.uio.no/regie/>

87 Jeg slutter meg til tilknytningsteoriens betydning, ikke til Bowlbys forståelse av dens funksjon.

88 Jf. Enerstvedt 2013.

89 Jf. om den abduktive metode i Enerstvedt 2011.

oss det problematiske forholdet mellom Anders og en tidligere AUFer – hans far.⁹⁰

Handlingsvalg foregår på basis av ubevisste innstillinger, innstilthet

Fra USA kommer de fleste av teoriene om *positiv tenkning*. Jf. slagordet: Det dreier seg ikke om hvordan du har det, men hvordan du tar det. Dvs. din *innstilling* til ting betyr mye for både hvordan du har det, men også for hva du kan oppnå i livet.

I den engelske fagterminologien kaller man innstilling eller innstilthet gjerne for “attitude”, men det dreier seg om en predisposisjon for hvordan et individ reagerer på andre personer og grupper, vi har emosjonelle og intellektuelle fordommer, sympatier og antipatier, f. eks. Slike innstillinger kan være bevisste. Jeg er imidlertid mest opptatt av de ubevisste innstillinger, hvordan de dannes, hva de betyr for handling og virksomhet, og hvordan slike innstillinger endres og kan endres.

Den første som seriøst arbeidet med innstilthet, som på tysk kalles “Einstellung”, på engelsk gjerne “Theory of sets”, var Dimitri Usnadse (1886-1950) fra Tiflis i Georgia. Han ga en helt ny inngang til et område dominert av freudiansk tankegang. Usnadse og kollegers forskning er fascinerende lesing, og er en del av virksomhetsteoriens innsikt om det ubevisstes betydning for handlinger og virksomhet.

Mennesket lærer ikke bare bevisst, i alt vi gjør finner vi en ubevisst læring, nemlig læring som universell akt hos mennesket. Denne kanskje aller viktigste læring har sitt psykiske grunnlag i innstillinger.

Anders Behring Breivik – som oss alle –

90 Den monomane konsentrasjonen om moren er tankevekkende: I en omfattende undersøkelse burde også stefaren, Tore Tollefsen (navnet er offentliggjort tidligere) som var sammen med moren fra Anders var 12 til 24 år, altså i hele ungdomstiden trekkes inn. Likevel har det vært minimal interesse for ham. Han kan ikke ha vært uten betydning for Anders Breivik, som imidlertid skriver svært lite om ham i manifestet.

går rundt med innstillinger, innstiltheter, som er bevisst tilegnet eller aldri har vært bevisste, lag på lag, forsterket i all hans unike virksomhet. Verken han, du eller jeg, kan derfor fullt ut forstå beveggrunnene, forutsetningene for våre handlinger. Dette er ikke det samme som å gjøre mennesket “bevisstløst”, tvert imot, det er omvendt: Hvis vi skulle tenke over hver minste handling (hver bevegelse f.eks.), ville en bevisst virksomhet være umulig.

Vi skal også ta med oss arven fra Freud

Begrepene *det ubevisste, innstillinger* og *fortrengning* er fruktbare i min forståelse både av meg selv og andre. I menneskets virksomhetsprosess kan vi anta at det med utgangspunkt i alle barnets forhold (vekselvirkingsforhold=virksomhet) fra spebarnet og gjennom hele livet også *fortrennes opplevelser fra det bevisste og ned i de ubevisste*. Hos Freud er dette et viktig begrep. Bowlby brøt med psykoanalysen. Han tar likevel med seg teorien om *fortrengning*, som han kaller “defensiv utelukkelse”.⁹¹ Jeg vokste opp under den annen verdenskrig og hadde noen svært vanskelige krigsopplevelser. I mange år som voksen drømte jeg hver eneste natt om disse opplevelsene. Ble det et et ubevisst psykisk sår, traume, i hele kroppen, som forsvant fra min *våkne* bevissthet og seinere gjenoppsto i drømmene? Som ikke var fortrent, bare aldri leget? Eller var det en *fortrengning* fordi dette var “forbudt” å ta opp, “det er da ikke noe å snakke om, mange har opplevd verre ting”. I hvert fall fortalte jeg ingen om disse drømmene før jeg hadde drømt dem i 20 år.

Drømmer er likevel også en form for bevissthet. I den grad de huskes, er de også bevisste. Dette antyder det vanskelige problem for en teori både om fortrengning og om det som aldri har vært bevisst når man skal forklare det ubevisste gjennom det bevisste (sirkelslutninger, tautologier). Det er også en grunn til at

91 Bowlby 1994, s. 82.

den nye inngangen til det ubevisste gjennom teorien om innstilthet er så betydningsfull, for handlingers årsaker kan gjennom den eksperimentelt både falsifiseres og verifiseres.

Psykologiske forklaringer som ikke står i motsetning til samfunnsmessige

På dette grunnlag kan vi gå fram og tilbake i våre liv, også Breiviks, og kaste fram nye forståelser av oss selv. Når det gjelder Breivik, legger den tyske-norske psykoanalytiker og spesialisten i barne- og ungdomspsykiatri, dr. med. Terje Neraal, med stor innsikt fram en freudiansk inspirert teori om et “symbolsk fadermord”.⁹² Med utgangspunkt i både tilknytnings- og psykoanalytisk teori prøver han å forstå Breiviks *spesifikke* handlinger. Neraal spør:

Hva betyr det for et barn, og da spesielt for en gutt, at faren forsvinner ut av bildet så tidlig? Og at det kommer til et brudd i relasjonen i puberteten?

Små barn opplever omverden “egosentrisk”, dvs. at de relaterer det som skjer rundt dem til sin egen person. Å bli forlatt av faren oppleves av det lille barnet som om denne vendte seg bort fra det, som om barnet ikke var verdt at faren ble værende hos det. “Hvis jeg hadde betydd noe for far så hadde han ikke forlatt oss” er logikken hos et barn i en slik situasjon. Slik oppstår det i barnets psyke et sår i selvfølelsen, et såkalt narcissistisk sår, som kan være like tilintetgjørende som å komme til verden uten å være ønsket.

Faren er viktig for barnets utvikling fra starten av. Spesielt viktig blir han for en gutt i puberteten når denne søker et mannlig forbilde for sin maskuline identitet. Også når det gjelder å frigjøre seg fra en tett, ofte “opplukende” relasjon til moren er det viktig å kjenne støtte i en trygg farsrelasjon. Men i stedet for å intensivere forholdet til faren i denne alderen kom det til brudd.⁹³

Neraal kan også ha rett i at vi har å gjøre “med en svært selvsikker mann som pga.

“farsmangel” og et svært tett, men ambivalent forhold til moren har utviklet en usikkerhet i sin kjønnsidentitet.”⁹⁴ Men hvorfor tar han ikke sitt eget liv istedenfor andres?

Med sin kontrollerte og pedantiske personlighet har han i detalj planlagt hvordan han skal utføre terrorangrepene. Dette fokuserende tankearbeidet med det store målet å gå seirende ut av slaget mot de sammensvergede har utvilsomt bevart Breivik fra å gli inn i en åpen psykose, eller å begå selvmord.⁹⁵

Neraal mener at den daværende statsministeren og tidligere AUF-lederen Jens Stoltenberg (“landsfaderen”) også var et mål ved aksjonen mot regjeringsbygget. Hadde han vært til stede der, kunne et symbolsk “farsmord” blitt følgen.⁹⁶

Gro Harlem-Brundtland (“landsmoderen”) forlot Utøya etter et besøk hos ungdommene noen timer før Breivik ankom stedet. Attenatene var altså nære ved å ha truffet begge “foreldrefigurene”, sier Neraal.⁹⁷

Og henrettelsene av ungdommene som utgjorde Arbeiderpartiets etterkommere?

Disse ungdommene samlet erfaringer med alt Breivik i sin ungdom hadde savnet, mener Neraal: Samvær og tilhørighet med andre jevnaldrende, frisluppenhet og flirting med det andre kjønn, og ikke minst symbolske “foreldre” som er interesserte og besøker dem på sommerleiren, som viser vei og gir orientering. Slik blir, ifølge Neraal, terrorattakkene et angrep på Arbeiderparti-“familien”, motivert av hat og misunnelse.⁹⁸

Neraals hypoteser er tiltalende fordi hans psykologiske forklaring ikke står i motsetning til større samfunnsmessige og politiske forklaringer. Heller ikke trenger de stå i motsetning til Breiviks egen forståelse, fordi den bare in-

94 Neraal 2013, s. 2.

95 Neraal, 2013, ss. 3-4.

96 Neraal 2013, s. 4.

97 Neraal 2013, s. 4.

98 Neraal 2013, s. 5.

92 I samtaler 2013 og et upublisert manuskript han har sendt meg på min anmodning.

93 Neraal 2013, ss. 1-2.

neholder hans bevisste tanker og handlinger, mens beveggrunner hos oss alle også inneholder ubevisste elementer.

Det er likevel påkrevet å reflektere videre over motivasjonen.

Et ubevisst følelse av å være sveket krysser i Breiviks individualhistoriske utvikling et sosialhistorisk spor: den hatefulle antikommunismen i samfunnet. Oppstår tilskyndelsen til et symbolsk fadermord i dette møtet – faren som AUF-er, AUF-erne på Utøya som “ekstreme marxister”, slik Anders Breivik ser dem? Jeg er usikker på om teorien om det symbolske fadermordet er holdbar. Hvis den er lik tolkninger av freudianske/jungske forestillinger om Ødipuskomplekset⁹⁹ og Elektrakomplekset, er den etter mitt syn feilaktig.¹⁰⁰ Neraal gir ingen slik tolkning i sin artikkel. Jeg får det ikke helt til å stemme at handlingene den 22. juli skulle være et symbolsk farsmord annet enn at det er en sammenheng (forbindelse?) mellom at far har vært AUF-er og at AUF-ere er myrdet. Men hva betyr denne sammenhengen, hvor vesentlig er den? Neraals tankevekkende artikkel satte meg på sporet etter en følelse jeg tror er vesentlig for å forklare handlingene den 22. juli 2011.

Følgende stilles til diskusjon: Anders føler seg sveket gjennom fars fravær og bruddet i ungdommen (jf. Neraal). I møtet, konvergensen, mellom sviket i den lille verden og marxistenes forræderi i den store verden stiger en ny følelse fram i bevisstheden hos Breivik, den helt nødvendige beveggrunnen for å forstå massedrapene – *et behov for hevn*. Det jeg har opplevd som vondt, skal gjengjeldes med vondt. Har dette noe for seg, er den nødvendige forbindelsen der mellom en psykologisk

forklaring og en samfunnsmessig på det som aldri kan forklares fullt ut – masse-mordet, terroren.

Tørrisen og Aspaas finner en rekke narsissistiske trekk ved Breivik: grandiositet; tanker om suksess, makt, berømmelse; tanker om egen intelligens; behov for å bli beundret; berettiget til å lage egne spilleregler; svært liten evne til empati og emosjonell innlevelse; arroganse. Breivik erkjenner storhetstankene om seg selv, sin narsissisme, men mener den er innenfor normale grenser.¹⁰¹ Denne narsissismen kan likevel ikke alene forklare masse-mordenes psykiske grunnlag. Heller ikke hat og misunnelse. Etter mitt syn må noe vesentlig og avgjørende føyes til: Når Breivik som Narcissus ser sitt speilbilde i vannet, forstår han at bildet ikke svarer til realitetene. Han ser den innbilt store mann med sine overlegne dåder i fantasier og spill, og innser at historiens store menn *utfører* karstykke i virkeligheten. Da begynner de konkrete planene å ta form, forberedelsene til det som skal skje, settes ut i livet. Narcissus skifter ham og blir Nemesis – Hevneren. En narsissist kan ikke gjøre det Breivik gjorde den 22. juli 2011. Nemesis kan – og gjør det.

Gjennom arven fra Rubinstein, Vygotskij, Usnadse, Bowlby, Freud og videre forskning får vi en ny inngang til det ubevisste – ikke bare om fortrenghing, men om både det som har vært bevisst og glidd ned i det ubevisste, og det som aldri har vært bevisst, forblir ubevisst, og det som kan framkalles i bevisstheden igjen. Vi får et teoretisk grunnlag til spesifikt å forstå Breivik som helheten i hans virksomhetsforhold, fra de minste til de største. *Akkurat slik vi vil prøve å forstå oss selv*. I denne teorien om det ubevisste kan vi derfor også forstå den *kollektive realitetsvegving* i det norske folk. Den består av fortrenghinger, men kanskje først og fremst av elementer som aldri har vært bevisste. Likheten mellom det store flertallets antikommunisme og Breiviks fortrenghing ikke,

99 At Anders og faren skulle konkurrere om moren, virker svært søkt på meg som forklaring på et ønsket “fadermord”.

100 En tolkning av Elektrakomplekset kunne være at Breivik ubevisst bebreider moren at han mister faren. Dette virker imidlertid også søkt på meg som en forklaring på et ønsket “modermord”.

101 Tørrisen; Aspaas 2012.

den har aldri vært bevisst, og realitetsvegningen er derfor ikke en fortrenkning. Når det gjelder likheten mellom norske snikskyttere i Afghanistan og Breivik, har vi å gjøre med bevisste fortelser, fortrenkning og elementer som aldri har vært bevisste.

I det denne artikkelen avsluttes i september/november 2013 skjer det noe. To nye bøker publiseres om 22. juli 2011, *Moren* av Marit Christensen og *En av oss* av Åsne Seierstad.¹⁰² *Umiddelbart sier Breivik, ifølge en av hans advokater, at hans handlinger 22. juli 2011 var et politisk attentat og ikke hadde noe å gjøre med hans barndomsopplevelser.*¹⁰³ Det har han i en viss mening rett i. For ham er det slik. Og uten hans politiske læring i ungdommens opplevelser og krigen vårt samfunn legitimerer gjennom sine bomber og snikskyttere, som *helt forties*, ville aldri innstiltheten, de interne arbeidsmodellene fra barndommen, ha ført til dannelsen av en nyfascistisk identitet¹⁰⁴, personlighet som også fører krig, og i den ser det som legitimt å bombe og å henrette 67 våpenløse mennesker. Dette klarer ikke det norske samfunnet å ta innover seg.

Dolkestøtlegenden lever videre

Dolkestøtlegenden er mest kjent fra Tyskland fra 1918 og utover i 1920- og 30-årene. Påstanden var at Tyskland tapte den første verdenskrigen fordi det ble dolket i ryggen, særlig av sosialdemokrater, jøder og kommunister. Hitler og nazistene skapte en myte om dette. I Norge har ledende medlemmer av Fremskrittspartiet skapt en myte om at Norge "snikislamiseres" og multikulturaliseres og at dette er en *bevisst* politikk fra Arbeiderpartiets side for å ødelegge den nasjonale norske kulturen.

102 Disse har jeg ikke hatt mulighet til å gå gjennom. Christensen 2013; Seierstad 2013.

103 NRK TV 1, den 7. september 2013.

104 I min bok om massemorderen viser jeg at han ikke er nazist, men kan plasseres i en ny strømning av nyfascister.

...vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med "flerkultur"? Aldri! Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satt opp plakaten "skutt blir den som ..."! Vil vi noen gang føle oss "flerkulturelle"? Aldri i verden!¹⁰⁵

Dette er helt innenfor Breiviks tankeverden, kunne ha vært sagt av han. Men det er et lite utdrag av en kronikk fra 2010 av stortingsrepresentant og leder av Oslo Frp, Christian Tybring-Gjedde og Kent Andersen, styremedlem i Oslo Frp. Andersen og Tybring-Gjedde har seinere beklaget ordbruken, men ikke innholdet, som ifølge Tybring-Gjedde "står fjellstøtt".¹⁰⁶

I Norge har dolkestøtlegenden røtter helt tilbake til myten om 9. april 1940, da Norge ble angrepet av Nazi-Tyskland. Det var Arbeiderpartiet, marxistene og kommunistenes skyld at forsvaret var så dårlig, mens de borgerlige partiene ville ruste opp landet. Dette er siden blitt brukt i propagandaen for NATO og for Norges krigspolitikk.

Nå gjenoppliver og forsterker kongeforfatteren, Tor Bomann-Larsen, denne dolkestøtlegenden.

I en kronikk i Aftenposten den 21. august 2012 under tittelen "Et historisk ansvar", sier han at Johan Nygaardsvold og Jens Stoltenberg er de to norske regjeringssjefer som ikke maktet å gi sitt folk beskyttelse da ulykken var ute.

22. juli-kommisjonen trakk ikke linjene tilbake til 9. april da de skulle tegne et bakgrunnsbilde for terroranslaget sommeren 2011. Det gjorde derimot statsminister Stoltenberg da han i sin tale på Rådhusplassen tre dager etter angrepet lanserte slagordet "Aldri mer 22. juli". Og i det lange løp er det nærliggende å tro at disse to katastrofedatoene vil bli stående i en innbyrdes historisk sammenheng. Inntil nå har 9. april vært nasjonaldagen for sjokk, raseri og bitterhet. Ennå i dag, 72 år senere står datoen og lyser som bildet

105 Andersen; Tybring-Gjedde 2010.

106 Omdal 2011.

på et nasjonalt traume. Landet var ikke forberedt og mobiliseringen mislyktes da angrepet var et faktum. Folket sto uten beskyttelse, overlatt til sin egen maktesløshet.

Lære af 9. april?

Det bemerkelsesverdige er at bitterheten som avleiret seg i årene som fulgte, ikke primært ble rettet mot voldsmakten. Den rettet seg mot de ansvarlige myndigheter, mot dem som hadde latt det skje.¹⁰⁷

Bitterhet? Hvem var bitre? Nazistene. I 1930-årene hadde Norge en en sosialistisk arbeiderbevegelse, en regjering for fred, og AUF-slagordet om ikke-vold, "Det brukne gevær". Og kommunister, AUF-ere og Ape-re sloss mot et halvfascistisk og hitlervennlig borgerskap. Det var ikke mot Nazi-Tyskland, som angrep oss, dette borgerskapet ville verge landet. Det var mot kommunismen, bolsjevismen, Sovjetunionen – som dokumenter i dag viser aldri har hatt til hensikt å angripe verken Norge eller andre vesteuropeiske land. I det Bomann-Larsen sier, avsløres gjennom et åpenbart "slip of the mind" de to norske historiske tradisjonene, en med arbeiderbevegelsens perspektiv og en med borgerskapets.

Og det er den store forskjellen mellom den gang og i dag. Den gang var det sterk motstand mot kapitalisme og krig. I dag har Arbeiderpartiet brutt med sin fortid, og fører den samme økonomiske og liberalistiske krigspolitikken som de borgerlige partiene. Derfor er det ikke i stand til å forsvare seg selv mot historieforfalskningen og dolkestøtlegenden.

Det er mye Breivik ikke forteller om *hvem* og *hva* som politisk påvirket ham i ungdomstiden. Dolkestøtlegenden blir en del av hans identitet og personlighet. Det skal gjøres opp med den lille verdens svik og landssviket i den store verden. Den mislykkede lille mann må bli stor. Nemesis må utføre en storslagen gjerning.

107 Bomann-Larsen 2012.

Veien videre

Statsminister Jens Stoltenberg snakket den 23. juli 2011 i flere sammenhenger om at Breivik skulle bekjempes med mer "åpenhet" og "demokrati".

Utviklingen etter det har gått i stikk motsatt retning. I kjølvannet av den følelsesladde diskusjonen om boken *Moren* får vi endelig en reaksjon på dette. John Olav Egeland er en kjent kommentator i en av Norges største aviser – *Dagbladet*. Under overskriften "Det vi ikke snakker om" sier han at "Breivik-mordene har druknet i et hav av psykologisering og sosialpornografi."¹⁰⁸

Og hva lærte Norge?

I dag er lærdommen fra 22. juli redusert til ett ord: Beredskap. Byråkratiet skal strammes opp og etater skal samarbeide bedre. Politimestere og generaler skal få nok ressurser (dvs. kontroll og ildkraft) til å håndtere farlige situasjoner. Metodene skal bli skarpere og overvåkingen bredere og mer gjennomtrengende.¹⁰⁹

Ikke bare Norge går i denne autoritære retningen nå, det gjelder i så å si hele Europa. Det utenkelige for bare få år tilbake er nå skjedd. Det ekstreme høyre, en bevegelse masse-morderen var medlem i gjennom 10 år, er med i en norsk regjering to år etter drapene. Regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet (Frp) har nesten 50 prosent av stemmene. Det synes å være en utbredt mening at de har moderert seg. Når Høyre og Frp tilsynelatende står fram som moderate og blir forstått slik, er det imidlertid *fordi hele det økonomiske og politiske spektret radikalt og dramatisk har beveget seg mot høyre. Det ekstreme i går, er moderat i dag.*

Opposisjonen mot den sosialliberale kapitalismen kommer ikke lenger fra det utslåtte

108 Egeland 2013.

109 Egeland 2013.

venstre, men fra høyre. Og ytterst på høyrefløyen har vi dens voldelige del.¹¹⁰

Litteratur

- Andersen, Tybring-Gjedde (2010) “Drøm fra Disneyland”. *Aftenposten morgen* – 26.08.2010 – Side: 4 – Seksjon: Kronikk – Del: 2. Retriever, Oslo
- Berwick, A. (2011) 2083 – A European Declaration of Independence. London
- Bomann-Larsen, T. (2012) Et historisk ansvar. Kronikk i *Aftenposten morgen*. 21. august.
- Bowlby, J. (1994) *En sikker base*. Det lille forlag. Frederiksberg, Danmark
- Borchgrevink, Aa., S. (2012) *En norsk tragedie*. (Anders Behring Breivik og veiene til Utøya). 3. opplag 2013, Gyldendal, Oslo
- Breivik (2011). Samtaler klokken 18.00:49, 18.26 med politiet.
- Christensen, M. (2013) *Moren* – (historien om Wenche Behring Breivik). Aschehoug, Oslo
- Dybedahl m.f. (2012) *På vitenskapens blindveier*. *I Søkelys* nr. 8. Marxist Forlag, Oslo
- Egeland, J. O. (2013) Breivik-mordene er i ferd med å drukne i et hav av sosialpornografi. *Dagbladet* 2. november. <http://www.dagbladet.no/2013/11/02/kultur/meninger/hovedkommentar/kommentar/terror/30112231/>
- Enerstvedt, R. Th. (2011) *Spiller Gud terning likevel?* Marxist Forlag, Oslo
- Enerstvedt, R. Th. (2012) *Massemorderen som kom inn fra ingenting*. Marxist Forlag, Oslo
- Enerstvedt, R. Th. (2013) Tilknytnings- og virksomhetsteori. Foredrag på et psykologisk/psykiatrisk kurs i Cuenca, Spania. September. Upublisert manuskript.
- Helljesen; Skille; Auestad (2012) – Slutningene om Breiviks barndom holder ikke mål. NRK 04.10. <http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8346857>
<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=54347>
- Husby, T.; Sørheim. S. (2011) Rettspsykiatrisk erklæring. Avgitt 29.11.
- Johansen, P. A.; Foss, A. B. (2012) “Spilte mye mer data enn han sa”. *Aftenposten morgen*. Retriever, Oslo
- Klassekampen* nr. 166, 2012.
- Kråkerøy-talen (1948). Sitert fra utdrag av den i <http://no.wikipedia.org/wiki/>
- Lindgren, L. (2011) “Brodermordet”. 30. 09. <http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=2011709309933&NL=1>
- Lippestad, G. (2011) Uttalelser i pressekonferanse 28.10.11. NRK1.
- Neraal, T. (2013) Ondskapens røtter – et sosiodynamisk forklaringsforsøk. Upublisert manuskript.
- NOU 2012: 14, Rapport fra 22. juli-kommisjonen
- Omdal, S. E. (2011) “Seks minutter på Dagsrevyen”. 10. 12. <http://www.aftenbladet.no/debatt/kommentar/Seks-minutter-p-Dagsrevyen-2904199.html>
- Seierstad, Å. (2013) *En av oss*. Kagge forlag, Oslo
- Søbye, E. (2012) *Massemorderen som kom fra noe*. *Morgenbladet* 27.07 – 02.08.
- Terrorangrepene i Norge 2011, Wikipedia (norsk)
- Tørrisen, T.; Aspaas, A. (2012) Rettspsykiatrisk erklæring. Avgitt 10.04.
- Utskrift fra Lovdata, dom avsagt 24.08.2012 i sak TOSLO-2011-118627-24

110 Og Jan Askelund, Erik Axel, Randi Enerstvedt, Yngve Hammerlin, og Tor Sletten hjalp meg i det vanskelige arbeidet.